

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911.

Första kammaren.

Nr 11.

Onsdagen den 8 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar lededes till en början af herr vice talmannen.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående statsbidrag till Trollhättans kommun såsom ersättning för mistning af beskattningsföremål på grund af statens öfvertagande af Trollhätte kanalbolags egendom och verksamhet;

2:o) angående årligt understöd åt förra poststationsföreståndaren *Aurora Mathilda Magdalena Wallberg*;

3:o) angående befrielse för lokomotivföraren *G. B. Carlsson Frank* att gälda visst honom till utgifvande ådömdt skadeståndsbelopp;

4:o) angående ålderstillägg åt vaktmästaren vid arkivdepån i *Visby C. J. Hallgren*;

5:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 8 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862; samt

6:o) angående ändring i villkoret för den förra första lärarinnan vid läroanstalten i *Bollnäs* för öfveråriga döfstumma *Ester Braaten* beviljade pension.

Justerades protokollet för den 1 i denna månad.

Anmälades och bordlades

bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 8, angående ändring i instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna; och

nr 9, i anledning af väckt motion om anslag till utgifvande af en uppslagsbok öfver 1911 års lagtima riksdags verksamhet; äfvensom

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning af herr *Lindhagens* motion om skrifvelse till Kungl. Maj:tt

Första kammarens protokoll 1911. Nr 11.

angående afskaffande af bruket utaf paraduniform för civila ämbets- och tjänstemän.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran Första kammarens första tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtande nr 4.

Vid ånyo skedd föredragning af konstitutionsutskottets den 4 och 7 innevarande mars bordlagda utlåtanden:

nr 4, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af § 42 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 äfvensom af § 44 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863, samt

nr 5, i anledning af väckta motioner angående skrivelser till Konungen i fråga om ändring af 77 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet samt af 78 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om behörighet för folkskollärare att vara ledamot i kommunalnämnd.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 4 och 7 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 6, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 41 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 138, hade herr *Berg* i Stockholm hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta sådau ändring i gällande kungl. förordning om kommunalstyrelse på landet § 41, att orden »folkskollärare» och »annan» måtte ur densamma utgå.

Den åberopade paragrafen innehöll en så lydande bestämmelse:

Nedannämnda personer må, med hänsikt till deras ämbets- och tjänstemannaställning, icke vara ledamöter i kommunalnämnd, nämligen landshöfding, domhufvande i orten, kronofogde, länsman, folkskollärare eller annan af kommunen tillsatt och aflönad tjänsteman eller betjänt, som i och för sin befattning är inför nämnden redovisning skyldig.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte, med bifall till den af herr *Berg* i Stockholm afgifna motionen, för sin del antaga följande ändrade lydelse af § 41 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet:

§ 41.

Nedannämnda personer må, med hänsikt till deras ämbets- eller tjänstemannaställning, icke vara ledamöter i kommunalnämnd, nämligen: landshöfding, domhufvande i orten, kronofogde, länsman eller

af kommunen tillsatt och afönad tjänsteman eller betjänt, som i och för sin befattning är inför nämnden redovisning skyldig.

Andra ämbets- och tjänstemän kunna ej emot sin vilja förpliktas att dylikt uppdrag emottaga.

Om behörighet för folkskollärare att vara lemlämnade i kommunalnämnd.

(Forts.)

Reservationer hade afgifvits af herrar *Trygger, Clason* och *von Mentzer*, hvilka likväl ej framlagt sin mening.

Herr *Trygger*: Gällande förordning om kommunalstyrelse på landet innehåller i § 41, att vissa tjänstemän och betjante äro uteslutna från att väljas till ledamöter i kommunalnämnden, och bland de där upptagna förekomma också folkskollärarna. Nu har herr *Berg* hemställt om ändring i paragrafen därhän, att folkskollärare ej skulle vara uteslutna från att väljas till medlemmar af kommunalnämnden, och jag har för min del reserverat mig mot utskottets tillstyrkande hemställan samt skall be att få anföra de skäl, som för mig varit bestämmande.

Hvad som må vara den egentliga grunden till en lagbestämmelse är ibland ganska svårt att säga; visst är, att det långt ifrån alltid är den grund, som är anförd af dem, hvilka skrivit lagen — det kan ligga en djupare grund bakom, och ej sällan inträffar det, att lagen själf är klokare än lagens författare. Den grund, som enligt min mening kan åberopas till stöd för att folkskollärare och öfriga i § 41 omnämnda tjänstemän böra vara uteslutna från att sitta som medlemmar i kommunalnämnden, är, att ifall dessa personer finge väljas till kommunalnämndsledamöter, skulle kommunalnämnden mycket ofta, kanske oftast, komma att räkna dem såsom ledamöter och därigenom andra personer uteslutas. Dessa funktionärer ha ofta en viss formell förmåga, hvaruti de ligga öfver kommunens öfriga medlemmar i allmänhet, och de göra sig därför mera gällande. Resultatet af deras valbarhet skulle nog blifva det, att så småningom hela makten inom kommunen skulle tillfalla dem. Detta vore betänkligt i afseende å den kommunala själfstyrelsen, ty det vore att åt tjänstemännen gifva den makt, som lagstiftaren helst velat se hos folket själf. Hvad särskildt folkskollärarna angår, är det ytterligare ett skäl, som är för mig afgörande, och det är hänsynen till folkskolans intressen. Vi äro väl alla öfverens därom, att vår folkskola icke i allmänhet har fyllt de förväntningar, som man varit berättigad att ställa på densamma, och att det är alldeles nödvändigt att reformera vårt folkskoleväsen. Men då är det ju tydligt, att krafven på folkskollärarna i den närmaste framtiden blifva större, än de hittills varit, och att man måste af dem fordra, att de såvidt möjligt ägna hela sin kraft åt folkskolan. Sker ej så, är det fara värdt, att vi stanna där vi äro och att den vidare utvecklingen af folkskolan, som är nödvändig, aldrig kommer till stånd. Om folkskollärarna skulle kunna väljas till medlemmar af kommunalnämnden, skulle säkerligen på grund af den stora formella färdighet de i jämförelse särskildt med kommunens allmogemedlemmar äga att yttra sig, sätta upp skrivelser och dylikt, de ganska ofta blifva invalda i kommunalnämnden och sannolikt äfven oftast utses till ordförande i kommunalnämnden,

Om behörighet för folkskollärare att vara ledamot i kommunalnämnd. hvarigenom de lätt skulle dragas från sin egentliga uppgift att sköta skolan. Och då, som jag nyss nämnde, det nu mera än någonsin är af vikt, att de få ägna sig åt sitt stora, viktiga lärarekall, finner jag mig böra yrka afslag på utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Nyström: Vi ha nyss hört de skäl, som förmått en af reservanterna att reservera sig mot detta utskottets förslag, och jag lämnar åt herrarna själfva att afgöra, om dessa skäl voro synnerligen kraftiga. Enligt min tanke kunna de icke så karakteriseras.

Det var egentligen två skäl han anförde, af hvilka det ena var, att folkskollärarna på grund af sin utbildning hafva en större formell begåfning än kommunens vanliga medlemmar och att de följaktligen skulle, om de invaldes i kommunalnämnden, komma att helt och hållet bestämma kommunens politik. Jag vill fråga, om icke alldeles samma argumentation skulle kunna användas mot deras rätt att deltaga i kommunalstämma, hvarest väl ända deras formella begåfning och deras lätthet att uttrycka sig måste verka ännu mera bestickande på den stora allmänheten, än hvad de skulle göra uti kommunalnämnden. I kommunalnämnden sitta kommunens utvalda, de bästa och de klokaste inom kommunen, och skulle nu dessa stå så lågt, att de inför en flödande tunga skulle handla emot hvad de anse rätt — jag tror det icke.

Det andra argumentet var att skolläraren skall sköta sin syssla och icke ägna sig åt andra saker. Ja, så sades det också af 1896 års lagutskott, men sedan den tiden och långt före den tiden ha folkskollärarna haft tillträde till en hel mängd kommunala uppdrag af lika stor omfattning som det, hvarom här är fråga. Folkskolläraren kan vara medlem af skolrådet, sålunda af en myndighet hvarunder han själf subordinerar; han kan i stad vara medlem af stadsfullmäktige och af alla kommunala korporationer, men aldrig har man såsom argument däremot hört anföras, att folkskolläraren skall ägna sig åt sin syssla. Folkskolläraren kan vidare på landsbygden vara ordförande i kommunalstämman och ledamot af kommunalfullmäktige, och hvad har man gjort af den nyss citerade principen, när man ej förbjuder det? Men det allra märkligaste är, att folkskollärare, tvärt emot hvad denna lagparagraf stadgar, inom en stor mängd kommuner redan äro medlemmar af kommunalnämnden. Här har sålunda inträffat, att lagen och praxis hafva skilts åt och gått åt olika håll. När så inträffar, kan man i nio fall af tio vara övertygad om att lagens bokstaf står på en föråldrad uppfattning, att det lefvande lifvet har passerat denna ståndpunkt, och i dessa fall lönar det sig icke att försöka att vrida tillbaka detta till lagens bokstaf, utan den enda möjligheten är att låta lagen rätta sig efter praxis. Gör man icke det, så skapar man nya döda punkter i vår lag och våra författningar, paragrafer som endast skräpa i lagen och som ej vidare hafva någon aktuell betydelse. Det är därför riktigast att utgallra sådana antikverade bestämmelser, och den, hvarom nu frågan gäller, är en sådan antikverad bestämmelse, som icke vidare har något skäl för sig, så mycket mindre som folkskollärarna i intet afseende subordinerar under kommunalnämnden.

Jag tror sålunda, att utskottet, som i denna fråga varit ganska enhälligt uti sitt tillstyrkande af motionen, haft de bättre skälen på sin sida, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hem-

Om behörighet för folkskollärare att vara ledamot i kommunalnämnd.

Herr Clason: Då den siste talaren framhöll, att den omständigheten, att folkskollärarna äro valbara till vissa andra uppdrag, exempelvis till ordförande i kommunalstämma o. s. v., borde medföra, att man måste stryka det här förekommande stadgandet. så vill jag påpeka, att det synes mig, som om de af honom nämnda uppdragen dock ej äro med det ifrågavarande fullt jämförliga. Ledamotskap i kommunalnämnden är väl på ett helt annat sätt ett permanent uppdrag, ett uppdrag i hvilket man ständigt och jämt sysselsättes med den kommunala förvaltningen, och det gäller ju icke om andra kommunala uppdrag.

Man har frågat, hvilka teoretiska skäl skulle ligga till grund för detta lagstadgande, och man har måbända icke funnit något klart svar uti författningens bokstaf. Men jag vill då säga, att hvad våra kommunalförfattningar beträffar, är det nog icke så underligt, ty de hafva som bekant i vissa fall tämligen hastigt ihopkommit. Men jag undrar, om icke här bakom ligger en allmän princip, som äfven på andra håll vunnit uttryck, den principen nämligen, att af en viss korporation aflönade tjänstemän icke skola sitta i den korporationens styrelse. Jag undrar, om det icke var så, att folkskollärarna vid den tiden, då dessa författningar skrefvos, voro så godt som de enda af kommunen aflönade tjänstemännen, och jag undrar, om icke man kan säga, att så ännu är förhållandet i de flesta fall på landsbygden. Jag förmodar, att detta var anledningen till stadgandet i fråga, och jag tror att man kan säga, att där bakom ligger en ganska sund tanke.

Såvidt jag kunnat finna, är denna tanke visst icke heller något för vår kommunallagstiftning egendomligt, ty den återfinnes, såvidt jag vet, på åtskilliga håll utomlands. Det är nu visserligen icke så lätt att i detalj komma underfund med den kommunala lagstiftningen i utlandet, ty den varierar ganska mycket, men jag har gjort ett försök med den uti Riksdagens bibliotek tillgängliga litteraturen på detta område, och jag har därvid tyckt mig finna, att på ganska många håll de aflönade kommunala tjänstemännen icke äro valbara till kommunalrådet eller hvad respektive styrande myndighet i kommunerna nu heter. Detta synes sålunda vara regel i Frankrike, och det förekommer också på åtskilliga håll i Schweiz, Österrike och Preussen, och hvad särskildt sistnämnda land angår, så äro, enligt den litteratur jag haft att genomgå, i vissa provinser, utom de allmänna stadgandena om diskvalifikation, särskildt föreskrifvet, att folkskollärare icke äro valbara till nu ifrågavarande myndigheter. Äfven uti Englands städer är det regel, att personer, som äro aflönade af kommunen, ej äro valbara till kommunalrådet. Den princip det här gäller är således icke alls något för oss egendomligt, utan den har vunnit tillämpning äfven i andra länders kommunalförfattningar, och när

(Forts.)

Om behörig- den nu vunnit tillämpning äfven i våra kommunallagar, undrar jag, het för folk- om man här bör vara så rask med att afskrifva den. skollärare att

vara ledamot i kommunalnämnd.

(Forts.)

Konstitutionsutskottets ärade ordförande har redan anfört vissa praktiska skäl, som tala emot den ifrågasatta förändringen, och jag instämmer i det fallet med honom. Och jag undrar, om icke här också finnes ett annat skäl emot en dylik lagändring, nämligen det skälet, att det måhända icke kan anses fullt lämpligt att i dens händer, som skall styra och leda kommunens bar, också lägga ledningen och styrelsen af kommunen i öfrigt. Jag menar, att det är en ganska grannlaga ställning, denna att leda kommunens barn, och jag undrar, om det icke kan vara rätt lämpligt, att den person, som fått detta grannlaga uppdrag, står alldes fri från att nödgas bli indragen i de strider och sammanstötningar, som kunna tänkas uppkomma inom kommunens ledning i öfrigt.

Jag vill äfven instämma uti hvad konstitutionsutskottets ordförande yttrade om de konsekvenser, som en ändring kan draga med sig. Jag tror att den skulle kunna öppna en väg, på hvilken man kunde bli frestad att för en viss teoretisk färdighet, för vanan att handlägga skrifgöromål, syssla med papper o. dyl. undanskjuta den praktiska duglighet, som i så hög grad finnes i våra landtkommuner bland landsbygdens allmogemän. Det förefaller mig, som om det på åtskilliga områden i våra dagar, icke alltid till nytta, yppades en tendens att för förmågan att behärska formen skjuta undan den praktiska dugligheten och erfarenheten, och jag menar, att denna tendens skulle kunna komma att visa sig äfven här, hvilket jag icke tror vore till gagn. Dessutom hyser jag den uppfattningen, att den kommunala själfstyrelsen främjas bäst, om man på olika områden söker draga fram olika krafter och icke kastar alltför mycket på en och samma hand. Jag förstår mycket väl den tanken, som här ligger bakom: man vill på detta område öfverflytta det gamla ordstäfvet, att »klockarfar, han skall allting bestyra», men jag undrar, om man icke här med lika fog skulle kunna åberopa ett annat ordstäf, nämligen det, att »när hvar och en sin syssla sköter, så går oss väl, ehvad oss möter».

Och då jag trott, att den ifrågavarande bestämmelsen, som nog är ett uttryck för den senare tanken, hvilat på en teoretiskt riktig och praktiskt nyttig grundval, samt icke heller hört anföras några skäl för att det gällande stadgandet har varit till skada, så skall jag för min del anhålla att få tillstyrka bestämmelsens bibehållande, d. v. s. bifall till reservationen.

Herr Berger: Det är mycket antagligt, att, då för 50 år sedan våra kommunalförfattningar utfärdades, goda skäl funnos för det ifrågavarande lagstadgandet, men lika uppenbart synes det numera vara, att stadgandet är alldeles föråldradt. Man bör väl kunna utan tvekan öfverlåta åt kommunens medlemmar själfva att tillvarataga sina intressen vid val af kommunalnämnd. Aro skollärarna af ena eller andra skälet olämpliga till ledamöter af kommunalnämnden, blifva de naturligtvis heller icke invalda i densamma, men ofta skola nog kommunerna anse dem lämpliga och därför invälja dem i nämnden.

Det innebär i själfva verket ett oberättigadt misstroende mot landtkommunerna att bibehålla detta stadgande, och man må med skäl fråga, hvarför landtkommunerna skola stå under ett dylikt lagens förmynderskap, då sådant ej anses nödigt i städerna. Det är ju nämligen så, att folkskollärare kunna uti städerna väljas till ledamöter i drätselkammaren, och då böra de väl också kunna väljas till ledamöter af kommunalnämnden, som ju i staden har sin motsvarighet i drätselkammaren. Faktum är för resten, såsom redan påpekats, att en mängd folkskollärare invalts i kommunalnämnderna, till och med till ordförande, och man har ej, såvidt jag vet, försport några menliga följder häraf. Mig synas således alla skäl tala för bifall till den ifrågasatta lagändringen, och jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag.

Om behörighet för folkskollärare att vara ledamot i kommunalnämnd.

(Forts.)

Herr Trygger: Med anledning af de föregående talarnes yttranden skall jag be att få säga några ord.

Hvad då först herr Nyström angår, har herr Clason redan bemött det väsentligaste af hvad han anförde; för min del skall jag söka bemöta det återstående.

Beträffande särskildt den sats, herr Nyström gjorde gällande, att den nuvarande lagen redan är genombruten utaf praxis och att det följaktligen är vår skyldighet att undanröja ur lagen den bestämmelse, som utesluter folkskollärare och som i själfva verket enligt herr Nyströms mening skulle vara en död bokstaf, tror jag, att det ligger en betänkelig missuppfattning till grund för herr Nyströms resonemang. Det är visserligen sant, att sedvänjan har en stor betydelse och att den i vissa fall kan hafva det inflytande, att den bryter sönder lagen och sätter sig i lagens ställe. Men den sedvänja, som skall verka på detta sätt, är icke konstaterad blott därmed, att man på isolerade ställen i landet satt sig öfver en viss lagbestämmelse, utan det förutsättes, att man allmänt inom landet har funnit lagens bestämmelser obehväna och därför satt sig öfver dem. Och ännu mera, man skall hafva gjort detta därför att man ansett lagen strida mot det allmänna rättsmedvetandet. Men något sådant har man i detta fall icke kunnat påvisa. Det är visserligen sant, att i enstaka kommuner, hvarest det funnits framstående folkskollärare och samtidigt brist på annat lämpligt folk att inväljas i kommunalnämnden, man har valt folkskollärare till ledamöter af nämnden trots lagens föreskrift, och då ingen öfverklagat valet, har skolläraren fått sitta kvar. Men detta är enstaka företeelser och ingalunda tillräckligt att motivera en lagändring. Den nuvarande bestämmelsen är sålunda icke någon död bokstaf, som bör strykas bort ur lagen, utan den har sin lifskraft kvar. Jag vill emellertid gärna erkänna, att de finnas, som anse, att den bör upphävas. Det finnes orter i landet, där man känt ett behof däraf, men i stort sedt vågar jag hålla före, att man respekterat lagen och att den verkat tillfredsställande.

Herr Nyström gjorde vidare gällande, att, då folkskollärarna kunna erhålla åtskilliga andra uppdrag, han icke kunde finna, hvarför de då icke skulle kunna få äfven detta? Detta är emellertid ett ganska egendomligt resonemang. Om t. ex. en person har en viss verk-

Om behörighet för folkskollärare att vara ledamot i kommunalnämnd.

samhet och därutöfver ägnar sig åt tre, fyra andra saker och fråga blir om att han skall ägna sig åt ytterligare uppgifter, är det väl då rätt att säga: han får utöfver sin tjänst ägna sig åt så mycket annat, hvarför skulle han då ej också få emottaga ännu ett uppdrag? Mig synes, att ju större befogenhet han redan fått att ägna sitt arbete åt skilda saker, desto försiktigare måste man vara, då det är fråga om att gifva honom möjlighet att ägna sig åt ytterligare uppgifter, som äro ägnade att draga honom från hans egentliga verksamhet. Man får för öfrigt ej sluta från det mindre till det större. Därför att man ansett sig kunna medgifva en tjänsteman rätt att mottaga uppdrag, som ej äro så kräfvande, kan det väl ej vara skäl att gifva honom rätt att taga emot uppdrag, som rent faktiskt skulle i än högre grad taga i anspråk hans tid och hans arbetskraft.

(Forts.)

Den siste ärade talaren sade, att man väl må kunna åt kommunerna själfva öfverlämna att afgöra, huruvida folkskollärare böra väljas till ledamöter af kommunalnämnden eller icke. Jag skulle förstått denna invändning, om här förelegat en motion, att alla de, som hittills varit utestängda på grund af ämbets- eller tjänstemannaställning, skulle få tillträde till kommunalnämnden. En länsman t. ex. anser man vara en så duktig karl, att man vill hafva in honom i nämnden. Jag kan ej förstå, att den af herr Berger framhållna synpunkten skulle gälla endast folkskollärare. Det är en synpunkt, som man kan taga i betraktande, när det gäller att uppbäfva hela denna restriktiva bestämmelse, men den är ej afgörande speciellt i detta fall.

Slutligen framställde herr Berger den frågan: hvarför skall folkskollärarnes valbarhet vara begränsad på landet, när den ej är begränsad i stad? Ja, på det vill jag svara: man skall ej vara teoretiker, utan man skall vara praktisk, när man skrifver lagar. Rent teoretiskt sedt är det svårt att finna något skäl, hvarför man skall utesluta folkskollärarne på landet, när man ej utesluter dem i stad, men ser man saken praktiskt är det helt annorlunda. Ty i städerna är ej risken så stor, att de i allmänhet betungas med dylika uppdrag och därigenom dragas från sin egentliga verksamhet, men på landet är risken synnerligen stor. Således, rent praktiskt sedt, kan det vara skäl att hafva en annan bestämmelse för landet än för staden.

Herr talman! Jag skall fortfarande be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nyström: Jag skall be att i korthet få besvara de anmärkningar, som af trenne talare anförts mot hvad jag förut haft att i denna fråga förmåla.

Hvad först och främst beträffar herr Clasons påstående, att det äfven i andra länder förekommer, att kommunens aflönade ämbetsmän icke hafva rätt att sitta i kommunens beslutande myndigheter, vill jag säga, att denna regel icke gäller i Sverige. Vi hafva redan i viss grad medgifvit aflönade ämbetsmän att deltaga i kommunala värf. Just den grupp af ämbetsmän, hvarom här är tal, nämligen folkskollärarne, har denna rätt medgifvits och medgifvits i den omfattning, att man verkligen kan förvåna sig öfver det. Ty det är väl något märkvärdigt, att en folkskollärare kan få sitta i den styrelse,

under hvilken han subordinerar, nämligen skolstyrelsen. Det är så- lunda från denna synpunkt man bör se saken. En folkskollärare har rätt att sitta i kommunala och kyrkliga styrelser, han har rätt att sköta kommunala värf i en högre instans än den här ifrågavarande, då han kan få vara ordförande i kommunalstämman, och då kan man hvarken anföra inländska eller utländska skäl, hvarför man skulle utestänga honom från det värf, hvarom här är tal.

*Om behörig-
het för folk-
skollärare att
vara ledamot
i kommunal-
nämnd.*
(Forts.)

Båda de talare, som yttrat sig mot utskottets förslag, hafva vi- dare frambållit, att folkskolläraren har en så grannliga plats i kom- munen. Han skall leda barnens undervisning, och han bör ej blanda sig i den kommunala politiken. Konstitutionsutskottets ordförande talade nyss om teorier, men jag vill fråga: finns det något bättre exempel på gråa teorier än denna sats? Har man genom att ute- stänga folkskolläraren ur kommunalnämnden hindrat honom från att spela en både i kommunalt och annat afseende politisk roll i kom- munen? Ingalunda. Folkskollärare väljas alltmer till riksdagsmän. Jag vet icke, huru många sådana som nu sitta i Andra kammaren, men de torde gå upp till ett tjog. Detta visar väl, att den fromma önskan, som konstitutionsutskottets ordförande och herr Clason uttalat, att man skulle söka hindra folkskollärarne att blanda sig i politiken, icke är realiserad och aldrig kommer att realiseras. Från denna synpunkt gör det oss alldeles detsamma, om vi låta den här bestäm- melsen stå kvar eller taga bort den. Saken ändras icke genom en förändring af lagen.

Herr Clason sökte också drifva den satsen, att man skulle låta hvar och en sköta sin syssla och icke taga på sig något annat än denna. Ja, herr Clason, hur skulle det gå med er och mig, om denna sats skulle tillämpas på oss? Vi skulle ju ej få stanna kvar här i kammaren ett ögonblick. Och hvem skulle öfver hufvud taget sköta de kommunala angelägenheterna, om hvar och en endast skulle sköta sin syssla, i den mening herr Clason använde detta uttryck? Jag kan för öfrigt ej se annat, än att då enhvar af kommunens förtroende- män väl har någon syssla, som kan sägas ligga honom närmast, så skulle vi få lämna de kommunala angelägenheterna åt hvad man kallar yrkespolitici, som icke hafva någon annan syssla än politiken. Det är väl ej önskligt att slå in på den vägen.

Jag ber nu att få vända mig till utskottets ordförande med af- seende å hvad han senast yttrade. Han sade, att jag betonat, att praxis och lag böra följas åt och att, där de skilts åt, man får lof att ändra lagen, därför att det sällan eller aldrig går att ändra en praxis. Han ville göra gällande, att detta kunde vara befogadt, när landet i stort sedt uttalat sig för en annan praxis än lagen påbjuder, men icke, när det endast skett på isolerade ställen. Det är svårt att förstå, hur han vill tillämpa denna sats i detta fall. Är det så- lunda hans mening, att vi icke skulle ändra lagen, förrän alla kom- munalnämnder i Sverige fått folkskollärare till medlemmar? Är det icke tillräckligt, att man kan visa på, att i olika delar af Sverige man funnit det nödigt att invälja folkskollärare i kommunalnämnden, ehuru detta är i lag förbjudet? Jag har ej någon statistik angående detta förhållande, men motionären, som kanske bättre än någon af

Om behörighet för folkskollärare att vara ledamot i kommunalnämnd. (Forts.)

oss känner folkskollärarnes förhållanden, säger, att det skett i en stor mängd fall, och att folkskollärare till och med blivit valda till ordförande i kommunalnämnder. Man torde däraf kunna finna, att det icke är något isolerat fall, icke ens i pluralis, utan att det är talrikt förekommande fall, att det är, så långt man kan se, ett öfver hela landet i stort sedt konstateradt förhållande, att folkskollärare fått rätt att sitta i kommunalnämnder, och att följaktligen, om jag utgår från ordförandens förutsättning, jag kommer till det resultat, att lagen bör ändras.

Mot ett påstående af utskottets ordförande, som närmast var riktadt mot herr Berger, ber jag att, efter jag nu har ordet, få säga några ord. Ordföranden frågade: hvarför skall man vara så mån om, att folkskollärarne skola få den här rätten, medan man ej alls talar om, att t. ex. länsmännen skola få den? Om man läser kommunalförordningarna för land och stad, finner man, att valbarhet till dessa kommunala uppdrag saknas af personer, hvilka genom sitt ämbete kunna tänkas binda den kommunala friheten. Landshöfding och landssekreterare få icke väljas af detta skäl. Då bör det också vara lätt att inse, hvarför icke länsmanen får väljas. Han är fullkomligt beroende af den administrativa öfverheten, och man kan tänka sig, att denna myndighet genom länsmanen som språkrör kan inverka på den kommunala friheten. Men något sådant kan icke tänkas om folkskolläraren. Det är ett helt annat förhållande med honom, och exemplet om länsmanen är sålunda icke väl valdt.

Ja, jag kan som sagt icke finna, att något af de argument, som anförts af utskottet, blifvit af de båda talare, som reserverat sig mot utskottets beslut och här yttrat sig, vederlagdt, och därför yrkar jag fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr Ericsson, Aaby: Detta är ju icke någon så oerhördt viktig fråga, och jag hade således sannolikt icke besvärat kammaren, därest det icke synt mig, som den siste ärade talaren snedvridit frågan eller åtminstone sökt kasta ett vilseledande skimmer öfver de motiv, som skulle ligga till grund för reservationen. Den ärade talaren på upp-landsbänken ordade så mycket om folkskollärarnes politiska ställning, framhållande, att de redan kommit in i Andra kammaren, och antydande, att sådana hänsyn som att icke släppa fram folkskollärarne i kommunalt och politiskt hänseende skulle ligga till grund för reservationen. Åtminstone då jag ansluter mig till densamma, får jag säga, att något sådant icke varit för mig afgörande, utan att jag härvid stöder mig på skäl, hämtade från egen erfarenhet under många år rörande de kommunala förhållandena. Om man besinnar, dels att nämnden är det verkställande utskottet för de kommunala angelägenheterna, och att det mycket lätt kan inträffa, att folkskolläraren, en gång insatt i kommunalnämnden, på grund af förhållandena blir ordförande i nämnden, dels ock hvad allt en kommunalnämnds ordförande i dessa dagar har att göra, så tror jag, att alla, som känna till landsbygden och dess förhållanden, måste instämma med mig uti, att det är hart när omöjligt för en folkskollärare, som vill sköta sitt kall såsom barnauppfostrare och lärare, att på ett fullgiltigt sätt sam-

tidigt syssla med kommunalnämndens mångahanda åligganden och kanske äfven vara dess ordförande. Om vi betänka, hvilket besvär fattigvården i kommunerna medför samt huru fattigvårdsangelägenheternas skötande är lagdt på kommunalnämnden, huru dess ordförande måste hafva reda på alla dithörande förhållanden, göra utdelningar bland de fattiga o. s. v. — när skall det vara möjligt för en redan af skolan hårdt upptagen folkskollärare att sköta detta? Och till sist, om vi tänka oss litet längre fram i tiden — äfven om, som jag för min del hoppas, det skall dröja ganska länge — då dessa kommunala platser blifva aflönade, så skulle vi här få två aflönade platser inom kommunen sammankopplade. Kommunalnämndsordförandeplatsen skulle naturligtvis såsom aflönad blifva mycket eftersökt. Men jag är ganska viss om att både folkskolläraretjänsten och kommunalnämndsordförande- eller kommunalnämndsledamots- eller eventuellt fattigvårdsledamotsuppgiften skulle komma att i hög grad lida på att blifva förenade hos en och samma person.

Af dessa skäl, herr talman, men ej af några andra, ber jag att få förena mig med reservanterna.

Herr Pers: En talare, som uppträdt för reservationen, har gjort gällande, att skolläraryrket skulle göra dem så godt som själfskrifna till ledamöter och kanske ordförande i kommunalnämnderna. En sådan uppfattning går ut ifrån, att landsbygdens allmogemän skulle stå på en sådan bildningsgrad, att de icke skulle kunna uppträda i täflan med skolläraryrket. Det är möjligt, att så kan vara förhållandet i en eller annan landsdel. Men efter den kändedom jag har om landsbygdens förhållanden, är det åtminstone i de flesta fall en öfvervunnen ståndpunkt. Det är godt om allmogemän, som hafva den formella kompetens, som fordras för att sköta dessa uppdrag. Och det är icke någon själfskrifvenhet, som behöfver komma i fråga, utan när man vill välja in skolläraryrket, är det på grund af deras intresse för kommunala frågor och därför att man i öfrigt anser det önskligt att få tillgodogöra sig deras arbete i kommunalnämnderna. Argumentet hvilat, som jag tror, på en underskattning af den bildningsnivå, på hvilken allmogen i stort sedt står i vårt land.

Jag tror, att man kan säga, att den här lagbestämmelsen betraktas som en orättvisa mot skolläraryrket, en undantagsbestämmelse och en undantagsbestämmelse af den art, att den snarast möjligt bör undanröjas. Jag tror, att kammaren förr eller senare också måste vara med om att undanröja den, och jag tror, att det är riktigt och att det är klokt af kammaren att göra det så snart som möjligt.

Herr von Mentzer: När denna fråga år 1906 senast var uppe i Riksdagen, blef den afstyrkt af lagutskottet och afslagen af bägge kamrarna, i denna kammare utan diskussion och votering och i Andra kammaren efter en mycket kort diskussion och, såvidt jag minnes rätt, utan votering. De skäl, som då gjorde sig gällande, voro, att den ifrågasatta förändringen icke var af behöfvet påkallad och

Om behörighet för folkskolläraryrket att vara ledamot i kommunalnämnd.
(Forts.)

Om behörig icke heller lämplig. Men kan man säga, att dessa skäl gällde då, het för folk- torde de kunna göra sig gällande i ännu högre grad nu. skollärare att

vara ledamot i kommunal- Var det icke af behofvet påkalladt, att skollärarne då hade plats nämnd. nu, då, såsom den siste ärade talaren framhållit, allmänbildningen säkerligen snarare stigit än sjunkit. Särskildt med tanke på hvad

(Forts.)

herr Berger framförde skulle jag vilja säga, att det nog låter bra, att man icke vill göra sig till förmyndare för landskommunerna, men jag vill fråga honom: har det verkligen från landskommunerna hörts klagomål däröfver, att det kännes såsom en stor brist, att de icke haft folkskollärarne med i kommunalnämnderna? Jag har icke hört, att sådana klagomål blifvit framställda.

Var förändringen icke lämplig år 1896, så tror jag, att man ännu mera nu kan säga, att den icke är lämplig. Det kommunala lifvet har sedan dess utvecklats och tagit kommunalnämndernas verksamhet i ännu större anspråk än förut. Det kräfves sålunda af kommunalnämnderna mera nu, än det krätades år 1896. Jag vill särskildt erinra, att stora områden, som icke funnos år 1896, sedermera lagts under kommunalnämnden, så har exempelvis skett med fosterbarnsvården m. m. På samma gång som krafven på dem, som äro ledamöter af kommunalnämnderna, äro större, hafva också krafven på folkskolläraren såsom folkskollärare förökats. Han har sålunda mindre tid nu än år 1896 att ägna sig åt det kommunala arbetet, som nu kräfver mera än då. Sålunda är efter min tanke förändringen ännu mindre lämplig nu än år 1896.

Såsom grund för det föreliggande stadgandet uttalas, att den person ej må tillhöra kommunalnämnden, som i och för sin befattning är redovisningsskyldig inför kommunalnämnden. Nu är skolläraren visserligen icke redovisningsskyldig inför kommunalnämnden, men han har en redovisningsskyldighet inför det samhälle han tillhör. Det är redovisningsskyldigheten för barnen, och skulle det kommunala intresset, som lätt kan fånga honom för hårdt, om han får inträde i kommunalnämnden, få göra sig så gällande, att det inverkar menligt på hans redovisningsskyldighet för barnen, är det något, som man efter min tanke bör undvika.

Den siste ärade talaren sade, att det här innerst är fråga om en orättvisa mot folkskollärarne och en undantagsbestämmelse, som i fråga om dem icke bör få göra sig gällande. Såväl denna anmärkning som i hufvudsak hvad utskottet anfört är af den beskaffenhet, att, om man skulle fästa afseende vid dessa skäl, de gälla om samtliga de personer, som äro undantagna från rättigheten att tillhöra kommunalnämnden. Skulle sålunda någon förändring förekomma — hvilket, såsom jag förut sökt utveckla, jag icke anser mig kunna tillstyrka — bör den alldeles icke inskränkas till folkskollärarne, utan utsträckas till samtliga de personer, som omnämnas i denna 41 §.

På dessa skäl, som i hufvudsak sammanfalla med hvad förut från mina medreservanters sida anförts, ber jag att få förena mig med dem i deras yrkande.

Herr Clason: Den ärade talaren på Kronobergsbänken har re-

dan besvarat herr Nyströms yttrande, då han ville göra gällande, att vi, som uppträd till försvar för reservationen, på något sätt skulle ha uttalat oss om folkskollärares deltagande i det politiska lifvet. Jag ber att i det hänseendet få hänvisa till det stenografiska protokollet. Jag är alldeles öfvertygad om, att däraf tydligt skall framgå, att jag alldeles icke yttrat något om den saken. Men jag har betonat, att det är en ganska allmän regel, att den, som har en af en kommun eller en korporation aflönad syssla, icke bör sitta i den kommunens eller den korporationens styrelse. Vidare betonade jag, att det är af en viss betydelse, att den, som har ett så grannliga värf som barnuppfostran, i möjligaste mån bör ställas fristående från de kommunala striderna. Detta är något helt annat, än hvad herr Nyström ville göra gällande.

Om behörighet för folkskollärare att vara ledamot i kommunalnämnd.
(Forts.)

Beträffande bestämmelsen som undantagsbestämmelse vill jag hänvisa till hvad herr Trygger anført. Och jag vill alldeles särskildt påpeka, att i paragrafen bl. a. står, att landshöfding icke får vara ledamot i kommunalnämnd. Om jag icke är alldeles oriktigt undermåttad, är emellertid en landshöfding skyldig att bo i residensstaden. Landshöfdingen kan således under inga förhållanden vara ledamot af kommunalnämnden, men ändå lämnar man det undantaget orubbadt.

Om man toge upp frågan om kvalifikationer och diskvalifikationer i dess helhet, vore det en helt annan sak, men här är det ju endast fråga om en detalj. Och jag har icke hört något för mig bindande skäl anföras, hvarför man endast på denna punkt skulle revidera denna diskvalifikationsparagraf. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Nyström: Jag ber endast att med några få ord få göra en anmärkning mot den talare på Smålandsbänken, som sitter mig närmast, och mot den fortsättning på hans resonemang, som den siste talaren gjorde. Jag har aldrig påstått, såsom herr Aaby Ericsson sade, att syftet med reservationen vore att hindra folkskollärare att vinna politiskt inflytande. Jag har endast konstaterat det faktum, att tillvaron af denna paragraf icke hindrat folkskollärarne att vinna inflytande såväl i kommunerna som i Riksdagen. Om man sålunda vill, såsom ju här uttalats, hindra folkskollärarne att blanda sig i andra saker än dem, som höra till deras yrke, lärarens, lyckas man icke, har hittills icke lyckats och kommer icke heller att lyckas i det sträfvandet, därför att den paragrafen — jag upprepar det än en gång — är en död bokstaf, redan är bortsopad i en mängd kommuner. Det vore mer än en okloket, om kammaren skulle hålla fast vid något, som är faktiskt afskaffadt.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, jämlikt de under öfverläggningen förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda.

Ja — 44;

Nej — 77.

Om ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 4 och 7 i denna månad bordlagda utlåtande nr 7, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 64 därom framlagda förslag, måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till

ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen.

§ 3.

13:o. Framställning, som sårar tukt och sedlighet; utbudande till salu af föremål, som är afsedt för otuktigt bruk eller till att förebygga följder af konsumgånge; samt, under sådana förhållanden att allmän fara för andras förförelse däraf kommer, försök att förleda till användande af föremål, som nu sagts, och meddelande af anvisning om sättet för deras användande; brottet skall straffas enligt allmän lag, och skriften konfiskeras.

Herr Steffen: Regeringsformen 86 § innehåller, som bekant, att »med tryckfrihet förstås hvarje svensk mans rättighet att, utan några af den offentliga makten i förväg lagda hinder, utgifva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna därför straffas, än om detta innehåll strider emot tydlig lag, gifven att bevара allmänt lugn utan att återhålla allmän upplysning». Och dessa ord återkomma som ingress till tryckfrihetsförordningen. Konstitutionsutskottets förelig-

gande hemställan innebär, att den nya straffprincip, som den 10 juni 1910 vann insteg i vår strafflag genom ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen, nu skall få utvidgad tillämpning genom ändrad lydelse af 3 § 13 mom. tryckfrihetsförordningen. Konsekvensen skulle bjuda detta, om det på grund af erfarenheter och annorledes vore klart, att ifrågavarande ändring af strafflagen varit i allo välbetänkt och odeladt samhällsgagnelig samt att densamma sannolikt komme att i sin nuvarande gestalt få kvarstå uti vår strafflag.

För min del är jag lifligt öfvertygad om, att den ifrågavarande s. k. preventivlagen uppvisar så svåra brister ur det sunda förnuftets och ur samhällsvälfärdens synpunkter, att den icke rimligtvis kan bli en långlifvad beståndsdel af vår strafflag, hvadan det sålunda ännu mindre borde kunna bli tal om att ändra tryckfrihetsförordningen i samma riktning.

Tvenne olika arter af vetenskaplig forskning och därmed sammanhängande yttrandefrihet och tryckfrihet synas mig allvarligt hotade genom preventivlagen och dess eventuella extension till tryckfrihetsförordningen. Det gäller ena gången läkarvetenskapen och andra gången samhällsforskning samt den därpå grundade socialpolitiken.

Läkaren måste i vetenskapens och samhällets intresse ha frihet att utan hänsyn till några strafflagsparagrafer taga ställning till frågan om användandet af preventivmedel, då det gäller att bekämpa de veneriska sjukdomarna och äfven i en del andra fall. Lagförslaget innebär härutinnan en stor fara, då det talar om »meddelande af anvisning om sättet för deras (preventivmedelns) användande» »under sådana förhållanden, att allmän fara för andras förförelse däraf kommer.» Helt privat utöfvad läkare- och lärarverksamhet skulle stundom inför domstol kunna tolkas såsom medförande sådan allmän fara.

Hvad samhällsforskningen beträffar, så måste den dels konstatera, att användandet af preventivmedel allmänt förekommer på alla kulturstadier och inom alla folk och icke minst hos de högst civiliserade, samt att det ingalunda är ett allmänt eller undantagslöst faktum, att de härskande moralbegreppen stå i strid mot sådant bruk. Särskildt måste nationalekonomen ägna uppmärksamhet åt frågan, huruvida folkökningen faktiskt hämmas genom preventiva åtgärder samt huruvida detta är att anse som en nationalekonomisk nödvändighet eller, tvärtom, som ett ondt.

Vid alla dessa vetenskapliga problems behandling i tal och skrift, kan det, särskildt vid detaljbehandling af ämnet, uppstå sådana förhållanden, att »allmän fara för andras förförelse däraf kommer», d. v. s. att åhörare och läsare få sina tankar riktade på preventivfrågan och erhålla en del faktiska upplysningar beträffande densamma.

Den vetenskapsman, som är öfvertygad om att en del preventivmedel i stor utsträckning äro både hygieniskt och socialt gagneliga eller nödvändiga, blir genom den nya lagen underkastad ett hårdt samvetstvång. Med ett ord, lagen utsätter oss för faran, att publicerandet af vissa vetenskapligt grundade och socialpolitiskt diskutabla

Om ändrad lydelse af § 3 mom 13 tryckfrihetsförordningen.

(Forts.)

Om ändrad
lydelse af §
3 mom. 13
tryckfrihets-
förordnin-
gen.

(Forts.)

åsikter eller tolkningar af fakta blifva straffbara och följaktligen komma att förtigas. Ett sådant undertryckande af eller tryck på vetenskaplig och politisk yttrandefrihet synes mig alldeles strida mot grundlagens anda. Att nu i denna grundlag införa en bestämmelse, som utvidgar ifrågavarande strafflagsparagrafs tillämplighet, torde vara att på ett rent af ödesdigert sätt fortsätta på en falsk, en förnuftsvidrig och samhällsskadlig lagstiftningsväg.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Trygger: Jag skall icke ingå i något bemötande af den senare talarens anförande med afseende å lämpligheten öfver hufvud af den ifrågavarande straffbestämmelsen. Jag vill endast be att få konstatera, hvad utskottet i sitt betänkande fastslagit, nämligen att frågan gäller endast och allenast, huruvida hvad lagstiftaren stämplat såsom brott, när det begås t. ex. i ett muntligt anförande, skall vara straffritt, om brottet begås i tryckt skrift, eller om det icke bör äfven i senare fallet bestraffas. För utskottet är det klart, att lagstiftarens anseende skulle väsentligt rubbas och aktningen för lagen hos folket minskas, om man gjorde sig skyldig till en sådan inkonsekvens, som att med afseende å tryckt skrift göra straffritt hvad som man eljest straffar såsom brottsligt. Jag hemställer på dessa skäl om bifall till utskottets utlåtande.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning af bankoutskottets den 4 och 7 innevarande mars bordlagda memorial nr 7, angående afskrifning af osäkra fordringar vid vissa riksbankens afdelningskontor, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 4 och 7 i denna månad bordlagda utlåtande nr 14, i anledning af väckta motioner om reformering af gällande bestämmelser om häktning m. m.

Uti en inom Första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 47, hade hr *Eliel Löfgren* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, *dels* att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärd till förhindrande för framtiden därpå, att andra än i lag bestämda myndigheter bekläddes med allmän åtals- och häktningsmyndighet, *och dels* att Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida och i hvad mån större trygghet måtte kunna jämväl i öfrigt beredas vid tillämpningen af häktningsinstitutet.

I sammanhang med berörda motion hade lagutskottet till behandling förehått en inom Andra kammaren af herrar *Hjalmar Branting, Carl Lindhagen, Herm. Lindqvist, C. G. Lindley, A. C. Lindblad, Ernst Söderberg, Knut A. Tengdahl, J. Hasselquist, Hj. R. Rissén, J. Th. Johansson, Sven Persson, friherre Erik Palmstierna, Carl Winberg, K. A. Borg, J. Åberg, J. A. Wallin, N. Edv. Lindberg, C. E. Svensson, E. C. Kropp, Värner Rydén, Sven Linders, Nils Persson, O. H:son Waldén, Aug. Nilsson, A. C. J. Christierson, G. A. Strömberg, F. W. Thorsson, Emil Kristensson, G. A. Rundgren, N. A:son Berg, J. Forssell, E. A:son Leksell, Viktor Larsson, Bernh. Eriksson* och *L. J. Carlsson* väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 187, såvidt däri under punkt 2:o i motionen hemställts, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl Maj:t måtte, utan afvaktan på en rättegångsreform, taga i öfvervägande på hvad sätt strafflagens bestämmelser om häktning måtte, till värnande af den personliga friheten, kunna omarbetas, samt därom äfvensom rörande åklagaremaktens reformering för Riksdagen framlägga erforderliga lagförslag.

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, med anledning af förevarande motioner, måtte i skriftelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes, om möjligt i samband med det pågående arbetet på omorganisationen af fögderiförvaltningen och polisväsendet på landsbygden, lata undersöka, hvilka åtgärder som kunde vidtagas för vinnande af större trygghet vid tillämpning utom domstol af häktningsinstitutet, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en dylik utredning kunde föranleda.

Reservation hade afgifvits af herr *Håkanson*, med hvilken herrar *Gustaf Andersson, af Ekenstam, Lorentz Petersson, Trana* och *Bergendahl* instämt, och som på anförda skäl hemställt, att hvarken herr *Löfgrens* ifrågavarande motion eller förevarande i herr *Brantings* m. fl. motion gjorda yrkande måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Herr *Håkanson*: Herr talman, mina herrar! Det är icke något för kammaren nytt ämne, som afhandlas i detta lagutskottsutlåtande.

Som vi erinra oss, väcktes vid förra Riksdagen motioner af ungefär enahanda innebåll och af i hufvudsak samma motionärer, som väckt nu förevarande motioner.

Dessa motioner afstyrktes då af lagutskottet och afslagos också af denna kammare. I år har emellertid lagutskottet åtminstone delvis gått motionärerna till mötes och föreslagit en skriftelse till Kungl. Maj:t om anordnande af en undersökning om, hvilka åtgärder som må kunna vidtagas för vinnande af större trygghet vid tillämpning utom domstol af häktningsinstitutet. Det synes mig emellertid, som om utskottet icke tänkt sig annat än en undersökning om sättet för åstadkommande af kontroll af en häktningsåtgärd eller rättare om sättet att få befogenheten af en häktningsåtgärd pröfvad, innan den

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

häktade inställes inför domstol. Emellertid har utskottet icke i sitt betänkande alls framlagt någon synpunkt i fråga om, huru denna kontroll skulle kunna åvägbringas.

Under diskussionen i utskottet talade man om, att Konungens befallningshafvande skulle kunna pröva befogenheten af en häktningssätgård. Den, som häktat en person, skulle till Konungens befallningshafvande insända polisförhørsprotokollet, hvarefter Konungens befallningshafvande skulle pröva häktningen. Jag kan icke föreställa mig, att Konungens befallningshafvande skulle kunna göra en sådan pröfning utan att åtminstone höra den tilltalade. Man får t. ex. icke häkta en för brott misstänkt person, såvida icke misstanken är grundad på sannolika skäl. Huruvida sådana skäl finnas eller ej, kan i många fall svårligen bedömas allenast med ledning af polisförhørsprotokollet. En häktad, som nekat vid polisförhöret och mot hvilken polisförhørsprotokollet icke innehölle så särdeles besvärande omständigheter, kunde ju vid nytt förhör erkänna att han begått det brott, för hvilket han vore tilltalad, hvarefter ju icke kunde råda någon tvekan om att sannolika skäl funnes för att han begått brottet. Det torde sålunda icke böra ifrågakomma, att Konungens befallningshafvande, utan att först höra såväl den tilltalade som ock den tjänsteman som verkställt häktningen, skulle upphäva häktningssätgården. Ett hörande kan ju möjligen utan allt för stor svårighet gå för sig i fall den häktade sitter på länsfängelset i residensstaden. Men häktade förvaras äfven i annorstädes belägna kronohäkten och andra häkten. Visserligen kan äfven då Konungens befallningshafvande genom landssekreterare eller annan person göra en sådan undersökning, men jag tror, att äfven om Konungens befallningshafvande sitter inne med tillräcklig kunskap och förmåga, Konungens befallningshafvande näppeligen skall kunna åtaga sig detta arbete utan en afsevärd förstärkning i arbetskrafter.

Inom utskottet var det jämväl på tal, att polisförhørsprotokollet skulle insändas till rätten eller någon dess ledamot i stad eller domaren på landet, för att, innan rannsakingen företogs, häktningssätgården skulle underkastas granskning på grund af detta protokoll, hvarefter beslut skulle meddelas. Ett sådant tillvägagående förefaller mig ännu betänkligare. Att en domare på detta sätt före rannsakingen skulle meddela ett beslut om, att en person antingen skulle hållas häktad eller sättas på fri fot, är för vår rättsskipning så främmande, att jag tycker något sådant svårligen kan ifrågasättas.

Dessa två sätt voro som sagdt på tal inom utskottet. Något annat föreslogs där icke, och i utlåtandet finnes icke något förslag, huru saken lämpligen skulle kunna ordnas.

I utlandet, där en modern straffprocesslagstiftning är införd, finnas i regel s. k. undersökningsdomare. Så snart en person blifvit häktad, inställes han för en undersökningsdomare, som dels bestämmer, huruvida han längre skall hållas häktad, dels ock har att åstadkomma utredning om brottet och omständigheterna därvid. Först när förundersökningen, som utgör nästan hela rannsakingen, blifvit slutförd, inställes den tilltalade inför den domstol, som skall döma öfver brottet. En sådan af domare förrättad förundersökning före-

kommer icke i vårt land och kan icke heller komma till stånd utan genom en fullständig omarbetning af vår processlagstiftning. I de städer i vårt land, i hvilka finnas polismästare och poliskammare, tillkommer det denna myndighet att pröfva riktigheten af en häktningssåtgärd. Man skulle därför kunna säga, att det är poliskammaren, som häktar eller åtminstone bestämmer om kvarhållande i häkte. I de flesta städer äfvensom på hela landsbygden förekommer i allmänhet icke någon annan förundersökning än den, som består däri, att åklagaren, som verkställer häktningen, håller ett så kalladt polisförhör. Därvid höras den för brottet misstänkte och andra personer, som kunna meddela upplysningar. Öfver hvad vid förhöret förekommit uppsättes ett protokoll. Sedan ankommer det på domstolen att närmare utreda målet. Inför domstolen framläggas alla de bevis och den utredning, som i andra stater med modern processlagstiftning framläggas inför och utaf undersökningsdomaren. Jag kan icke tänka mig, att ett polisförhørsprotokoll af den beskaffenhet, som i allmänhet förekommer hos oss, skulle kunna annat än undantagsvis vara tillräckligt material för att bedöma riktigheten af en häktningssåtgärd.

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

Det är icke vanligt, åtminstone icke inom denna kammare, att besluta en skrifvelse med begäran om undersökning och utredning, utan att kammaren tänkt sig något sätt, på hvilket frågan skulle kunna lösas, eller den riktning, i hvilken utredningen skulle gå. Hvilket är nu det sätt, hvarpå denna fråga skulle kunna lösas? Jag kan icke finna, att man framlagt någon synpunkt för lösning af frågan, och själf tänker jag, att det icke finnes något annat lämpligt sätt härför än en fullständig omarbetning af vår processlagstiftning.

Det enda, jag anser vara möjligt att nu genomföra, är att den häktade blir fortare, än på landet understundom är förhållandet, inställd till rannsaking inför domstol, då ju riktigheten af häktningssåtgärden kommer under pröfning. I stad skall rannsaking företagas inom en vecka efter det anmälan om häktningen inkommit till rätten. Denna anmälan sammanfaller vanligen med häktningen i de städer, där det icke finnes poliskammare eller någon så utvecklade polisinstitution, som kan företaga förundersökning. Således blir här i regel den häktade inom en vecka inställd inför rätten. Med rannsaking inför häradsrätt kan däremot få anstå intill tre veckor från det anmälan om häktningen inkommit till domaren. Den tiden kan möjligen i en del landsändar afsevärdt förkortas. Reservanterna hafva erinrat därom, att Riksdagen i skrifvelse af den 13 april 1904 anhållit om utredning i detta syfte. Det synes mig icke vara skäl att nu upprepa denna begäran, då frågan ju är föremål för Kungl. Maj:ts utredning.

På nu anförda skäl ber jag att få yrka, det kammaren måtte afslå utskottets hemställan och bifalla den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Löfgren: Då jag vid denna riksdag tagit upp min förevarande motion från i fjol, har jag lika litet som förra året afsett att nu vinna någon förändring i den gällande rättegångsordningen

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

eller i förutsättningarna för häktning. Det jag däremot äsyftar är att få till stånd en mera tillfredsställande tillämpning af lagens häktningensbestämmelser. Jag har därvid särskildt velat rikta uppmärksamheten på ett förhållande, som synes mig vara det mest framträdande, men också det lättast afhjälpta missförhållandet vid denna tillämpning. Jag afser den omständigheten, att ett stort antal, för närvarande väl nära ett 100-tal extra polismän utposterats på de mest befolkade platserna ute i landsbygden med allmän åtals- och i vanliga fall äfven häktningsrätt.

Hvad detta innebär synes icke hafva varit klart för de vederbörande myndigheter, som under senare tid praktiserat detta förfarande i allt vidsträcktare grad. Ja, med all aktning och erkänsla för en utskottsmajoritet, som välvilligt upptagit motionens syfte, tyckes mig äfven utskottet, men ännu mera reservanterna, ha gått på sidan om det enligt min mening viktigaste i saken. Utskottet förutsätter nämligen, att äfven för framtiden »vissa lägre eller extra ordinarie polismän» skola bibehållas vid rätten att själfständigt verkställa häktning.

Men det är just detta, hvaremot min motion företrädesvis riktar sig. Den praxis, som tillåter förordnandet af extra polismän med allmän åklagares befogenhet, är nämligen enligt min mening icke grundad i lag. Och denna praxis måste dessutom anses olämplig och farlig, så mycket hellre som den tydligen beror på en tyvärr allmän missuppfattning af *statsåklagarens* uppgift och rättsställning enligt svensk lag.

Missuppfattningen består i en förblandning af polismyndighet och åklagaremakt, å den ena sidan, samt af åtals- och häktningsrätt, å den andra. Grunden till denna sammanblandning ligger åter uppenbarligen däri, att dessa olika befogenheter kunna vara och ofta äro förenade hos samma person. I den modärna processen är polisens funktion inskränkt till att öfvervaka den allmänna ordningen och att uppspara brottet. Därefter företages, på sätt den föregående ärade talaren antydt, den utredning, som föregår ett eventuellt beslut om häktning, inför en särskild rannsakningsdomare. Och slutligen utföres åtalet inför domstolen af en särskild statsåklagare. Hos oss är däremot åklagaren vanligen polisman — det är samma person, som går på spår, misstänker, förhör, häktar och slutligen vid domstolen för talan mot den person, han fäst sig vid såsom den rätte brottslingen. Men denna enhet i en mångfald af egenskaper hindrar icke, utan nödvändiggör fasthållande, att de olika funktionerna hållas i sär på sätt, som äfven den svenska lagstiftaren äsyftat.

Af lagtexten, sådan denna jämväl klarligen uttolkats vid professorerna Hagströmers och Tryggers föreläsningar, torde i detta hänseende följande slutsatser om den svenska rättens innehåll kunna med visshet dragas.

Polismyndighet, d. v. s. den civila myndighet, som har att öfvervaka allmän ordning till förebyggande och beirrande af brott, innehas på landsbygden — jag talar nu inte alls om städerna — af Konungens betallningshafvande, kronofogdar, länsmän och fjärdingsmän, hvar inom sitt respektive tjänsteområde. Härvidlag råder förmanskäp emellan högre och lägre myndigheter. Dessutom har Konungens be-

fallningshafvande, enligt instruktion och 1821 års författning, rätt att förordna extra polismän för ordningens upprätthållande. Dessa ha, på sätt i utskottsbetänkandet omnämnts, utrustats med mer eller mindre vackra titlar, men såsom polismän ha de samma uppgifter. Förordnandet af extra polismän är en rent administrativ fråga och är icke närmare reglerad genom lag.

Allmänna åklagare med rätt och skyldighet att föra ansvarstalan i alla de mål, som enligt strafflagen och eljest böra under allmänt åtal, äro däremot endast kronofogdar och länsmän inom sina respektive distrikt. Något förmanskap öfver allmänna åklagaren i denna hans egenskap har icke någon af de myndigheter, hvilka såsom polismyndigheter äro öfverordnade. Dessa öfverordnade myndigheter, Konungens befallningshafvande och kronofogdar, ha väl en allmän skyldighet att tillse, att brott beifras. De kunna också på eget ansvar förordna om häktning. Men har åklagaren begagnat sig af sin själfständiga åtalsrätt, kan ingen makt i världen kommandera honom att afstå, lika litet som någon kan tvinga honom att vidtaga en åtalsåtgärd, för hvilken han själf rekonventionsvis har att stå ansvaret.

Här uppstår emellertid frågan: »kan Konungens befallningshafvande bekläda andra än de ordinarie åklagarne med åtalsrätt?» Denna fråga synes böra besvaras olika för olika fall. Först och främst läser lagens mening öfverensstämma med praxis därutinnan, att Konungens befallningshafvande äger förordna *särskild* åklagare på landet för *visst fall*. Men i fråga om rätten att åtala brott i allmänhet inom ett visst område är saken mindre klar. Åtalet anhängiggöres, då det gäller ordningsföreselser och mindre brott, vanligen genom stämning. Gäller det åter gröfre brott, konstitueras åtalet medelst häktning. Före 1864 års strafflag voro förutsättningarna för laga åtal mindre bestämda, och det är möjligt, att en allmän bestämmelse i 1855 års landshöfdingeinstruktion därom, att Konungens befallningshafvande skola tillse, »att begångna brott blifva i laga ordning beifrade», får än i dag anses innefatta en befogenhet att bekläda äfven andra än de ordinarie åklagarne med allmän *åtalsrätt* i en viss omfattning. Det är möjligt, ehuru stadgandet väl närmast afsåg en allmän tillsyn öfver det sätt, hvarpå polismyndigheten inom länet sköttes. Men hvad som däremot är visst, det är, att 1864 års promulgationslag till strafflagen, när den trädde i kraft, klart och bestämdt angaf de myndigheter, hvilka skulle äga att verkställa ett så betydande ingrepp i den enskildes frihet, som *häktningen* innebär, och att bland dessa myndigheter icke finnas några extra polismän af hvad slag det vara må.

Det är på landsbygden allenast de ordinarie åklagarne, kronofogdar och länsmän, hvilka hafva fått en själfständig häktningsrätt sig tillerkänd. Därjämte äger Konungens befallningshafvande att »förordna om häkte å viss person». Alltså, dithän är länets högsta polismyndighets häktningsrätt inskränkt, att den må förordna om häkte å viss person, men ingalunda att förordna viss person att inom ett bestämdt område efter eget omdöme utöfva allmän häktningsrätt.

Hur den tolkningen skall kunna bortförklaras, förstår jag inte. Men nu har man i praxis först utsträckt den sväfvande bestämmelsen i landshöfdingeinstruktionen att gälla allmän åtalsrätt för andra än

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.*

(Forts.)

ordinarie åklagare, och sedan har steget tagits in på den allmänna lagens område med dess särskilda villkor rörande häktning. En ämbetsbefogenhet — Konungens befallningshafvandes häktningsrätt — hvilken lika litet som någon annan ämbetsmyndighet kan öfverlåtas, har sålunda kommit att i vidsträckt omfattning på andra delegeras. Härvid har länge tillgått så, att Konungens befallningshafvande i allmänhet både själfständigt bedömt behovet af extra åklagare inom ett visst område och utvalt den lämplige mannen. En olikhet har dock gällt i fråga om köpingar. Där har nämligen Kungl. Maj:t i den s. k. köpingsresolutionen uppdragit åt respektive Konungens befallningshafvande att utse polisuppsyningsman med uppdrag att »åtala där timade brott och förseelser af den art, att allmän åklagare äger dem beifra, samt för öfrigt i alla ärenden, som angå köpingens befolkning, fullgöra de bestyr, hvilka på landet åligga fjärdingsmän». Denna befogenhet för köpingarnas polisuppsyningsmän har utan vidare ansetts omfatta äfven häktningsrätt, ehuru därom ingenting nämnes i de särskilda resolutionerna. Likställandet af dessa polismän i visst hänseende med fjärdingsmän synes tvärtom hänvisa polisuppsyningsmannen till en lägre kategori af polismän. Från år 1908 torde emellertid Kungl. Maj:t, af civilministerns uttalande att döma, ha äfven angående andra samhällen än köpingar i hvarje särskildt fall bestämt, att extra åklagare för visst område skall utses, ehuru platserna tillsatts af Konungens befallningshafvande.

Detta upplystes redan i fjol under debatten i Andra kammaren, och lagutskottets vice ordförande tyckte det vara vinning nog, att Kungl. Maj:t numera bestämde, när någon skulle förordnas som extra åklagare, om också icke hvem.

Men är min uppfattning om lagens innehåll riktig, så är detta inte godt och väl. Den allmänna rätten att häkta är genom lag bestämd och kan icke annat än i laga ordning förändras. Kungl. Maj:t i administrativ väg kan lika litet som Konungens befallningshafvande i egenskap af polismyndighet göra något åt den saken. För öfrigt är det, såsom jag sedan skall visa, föga bevändt med en kontroll från Kungl. Maj:ts sida, som endast bestämmer de olika nya åklagarne, men hvarken anger dessa åklagares kompetens eller de närmare villkoren för deras verksamhet.

Jag har med det sagda sökt visa, att tillsättandet af extra polismän med allmän åklagares befogenhet strider mot vår rättegångsordning, som åtminstone hvad det allmänna utöfvandet af häktningsrätten angår endast tillerkänner de ordinarie åklagarna denna befogenhet.

Nästa fråga är, hvilka olägenheter ifrågavarande praxis må hafva medfört.

Först uppkommer då spørsmålet om de extra åklagarnes ställning till de ordinarie åklagare, inom hvilkas distrikt de förordnats. Ett industrisambälle har i administrativ ordning och för vissa inre administrativa uppgifter afskilts från ett länsmansdistrikt — har därmed den enligt allmän lag såsom åklagare fungerande länsmannen i detta hänseende upphört att fungera? För min del förstår jag icke, att man kan besvara denna fråga annat än nekande, och jag vet

också, att åtskilliga domhafvande vägrat att erkänna annan än distriktets länsman eller kronofogde såsom allmän åklagare. Men här ha vi genast en tjänstekonflikt, som antingen måste verka förlamande på den ordinarie åklagarens intresse för sitt kall såsom åklagare eller också ge upphof till stridigheter och bristande enhet i åklagarekallets utövande. Det kan till och med hända, och åtskilligt i den vägen har också inträffat, att den ordinarie och den extra åklagaren slitits om offret under skiljaktiga meningar både om hvem som är den rätte brottslingen och hvem som är den rätte åklagaren.

Men vidare innebär detta system — tillsättande af extra åklagare med allmän häktningsrätt — en bestämd fara för åklagarens själfständighet. Jag skall här, för att fatta mig så kort som möjligt, icke närmare beröra sådana betänkliga omständigheter som det tillfälliga i dessa polisuppsyningsmäns anställning och den svaga aflöningen, som endast i en del fall och då endast delvis utgår ur statsmedel. Men hvad jag särskildt vill fästa uppmärksamheten vid, är det förhållandet, att dessa extra åklagares tidigare karriär vanligen är den lägre underofficerens anställande som poliskonstapel och denna senares befordran direkt till polisuppsyningsman med det viktiga åklagarevärfvet in blanko lagdt i sina händer. Gifvet är, att hos honom polisen, den som spårar efter brott och söker sin utmärkelse i att finna det, gör sig starkare gällande än statsåklagaren, hvars kall det är att med lugnt öfvervägande af alla omständigheter och under stark känsla af sitt ansvar endast och allenast bevaka samhällets intresse. Länsmannen, den ordinarie åklagaren, har, ehuru svagt ställd äfven han, dock sina rötter djupare i samhället. På sin post står han i nära och mångsidig beröring med en allmänhet, hvars intressen han tillgodoser äfven på annat sätt än såsom polis och åklagare. Länsmännen af den gamla goda stammen känna sig också äga ett själfständigt ansvar just såsom åklagare och handla därefter. Den nyare sortens åklagare framträda däremot mest såsom polismän, färdiga att lyda order och lika färdiga för egen räkning att hugga i sten, när de tro att det passar sig.

Ett fortsättande på denna väg för konsekvent fram mot åklagaremaktens fullständiga inordnande under administrativt godtycke. Uppfattningen om vissa öfverordnade polismyndigheters rätt att reglera åtalet har redan smittat af sig in på förhållandet mellan de ordinarie åklagarna. Jag förmodar, att herrarna nyligen af tidningarna sett den uppbyggliga åtalshistorien ner ifrån Småland. En ordinarie länsman har häktat och inför domstol börjat föra talan mot en person för brott, då kronofogden i orten helt plötsligt ingriper och fordrar att få fullfölja åtalet. Länsmannen, som bär ansvaret för häktningen, bestrider fogden rätt att ingripa i det af honom väckta åtalet. Han fordrar att själf få försvara sin häktningsåtgärd, men Konungens befallningshafvande ställer sig på kronofogdens sida — och länsmannen, som dock är allmän åklagare likaväl som fogden, får ge vika.

En skön bild i sanning af åklagarens upphöjda ställning här i landet, där en administrativ myndighet, som är polismyndighet, men inte alls någon öfveråklagare, kan på detta sätt förrycka åtalet!

Är det i och för sig oegentligt, att polismakt och åklagaremy-

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

dighet förenas hos samma person, bör man naturligen i möjligaste mån söka motverka denna olägenhet i vår rättegångsordning genom att hos polisen-åklagaren fordra den största möjliga personliga kompetens för hans grannliga värf. Hur det förhåller sig med kompetensen hos våra polisupplysningsmän, har jag redan antydtt. Korpral vid ett regemente eller någon därmed jämställd civil befattning; därpå extra och kanske ordinarie poliskonstapel i något samhälle, som inte behöfver höra till de större, och sedan allmän åklagare inom de mest befolkade och oroliga platserna på landsbygden — det är bokstafligen steget från exercisfältet och gatan upp till en af rättssamhällets viktigaste poster utan besvärliga mellanstadier. Ofta har denna åklagare, som i första hand äger att tolka lagen, bestämma brottets natur, pröfva bevisningen och därefter företaga häktning — ofta har han icke ens aflagt den icke allt för kräfvande länsmans-examen. Och det är åt dessa personer, som det blifvit anförtrödt att efter fri pröfning häkta — en befogenhet som eljest anses höra till en domares kall och fordra en domares kompetens och själfständiga ställning.

Resultatet blir naturligen därefter. Jag vågar, med stöd af inhämtade upplysningar, med bestämdhet påstå, att af det i och för sig oproportionerligt stora antal häktade, som domstolarna hos oss redan vid första rättegångstillfället befria ur häktet, det förhållandevis största antalet faller på de extra åklagarnes del. Säkert är, att dessa allt för ofta göra sig skyldiga till oriktig bedömning icke allenast af bevisningen — ty det kan vara förlåtligt — utan särskildt af handlingens rätta natur. Härvidlag ha verkligen dessa polisupplysningsmän åstadkommit det otroliga. Åtal för bedrägeri har skett på grund af vanlig skuldfördran; det som på sin böjd varit egenmäktigt förfarande har åtalats såsom tjufnad; lindrigare vållande till kroppsskada såsom mordförsök o. s. v.

Endast ett exempel bland de många! För några år sedan blef jag anmodad att biträda vid utredandet af ett mera inveckladt mordbrandsmål, där en polisupplysningsman var extra åklagare och rannsakingen redan pågått flera gånger med den för mordbrand häktade. Jag gjorde då först undersökning på platsen för den åtalade handlingen. Elden var sannolikt anlagd, och flera personer berättade, att tydliga aftryck af fötter varsnats på marken i omedelbar närhet af något, som liknade en eldhärd. Detta stod emellertid inte omnämndt i protokollen, och vid nästa rannsaking frågade därför domaren på min begäran, om åklagaren kände till historien om de funna fotspåren. Jo, för all del, det gjorde han: Han och fjärdingsmannen hade mätt upp spåren. Men hvarför har icke detta blifvit upplyst i målet, var nästa fråga. »Jo», svarade åklagaren, »jag tyckte, att det inte hörde till målet, ty spåren stämde inte med svarandens fötter.»

Nej, det är nog med detta åklagaresystem åtskilligt, som inte passar ihop med svarandens fötter och därför aldrig kommer fram i utredningen.

Den åsikt om åklagarens sanningsskyldighet, som bystes af den nyssnämnde polisupplysningsmannen, har delats af hans stora föregångare,

den beryktade Köhler, och döljer sig bakom hvarje åtgärd, där polis-
mannens intresse af att få rätt gör sig starkare hördt än åklagarens
känsla af hvad som är rätt. Ju osjälfständigare och okunnigare
åklagare, desto större är faran. Denna fara har saunerligen icke
förminskats genom att Kungl. Maj:t numera fixerar platserna för de
tillfälliga åklagarnas operationsområden. På senare år ha vi fått 5
extra åklagare i närheten af Stockholm inom de ordinarie åklagarnas
distrikt. Af dessa har ingen tillfredsställande utbildning. En har
avancerat från stadsbud, som ju i och för sig är en synnerligen loflig
sysselsättning, men som fordrar en viss komplettering i utbildningen
för att utbytas mot åklagarefjänsten. En annan har varit poliskon-
stapel i Stockholm, en i Djursholm o. s. v. Och dessa bilda inga-
lunda något undantag i fråga om otillräckligheten af deras kompetens.
På mitt bord ligger en redogörelse beträffande en mängd extra åkla-
gare i landet, hvaraf framgår, att de flesta äro ungefär likställda i
fråga om yttre kompetensvillkor såsom åklagare, ehuru väl många
kunna vara goda polismän.

Men nu spörja reservanterna, och den frågan tyckes också ut-
skottet göra: »Huru skall man kunna reda sig utan dessa polisupp-
syningsmän, så otillräcklig som polisbevakningen på landet ändå är?»

Jag vill härå svara: Man skall inte alls reda sig utan dem, utan
Konungens befallningshafvande må gerna förordna så många polismän
som behöfligt är och kalla dem med de namn, som passa dem bäst.
Till äfventyrs kan det äfven anses öfverensstämmande med lag och
god ordning, att åtskilliga af dessa landtpoliser erhålla en inskränk-
tare åtalsrätt i ordningsmål, för mindre förseelser och i allmänhet i
mål, där häktning ej behöfver ifrågakomma. Men hvad däremot
dessa polisuppsyningsmän icke bör tillerkännas, det är den allmänna
häktningsrätt, som enligt lag ensamt tillkommer de ordinarie åkla-
garna. I de gröfre brottmål, där häktning förekommer, är det all-
deles obehöfligt att öfverlämna vare sig häktningsbeslutet eller åtalets
utförande till andra än de ordinarie åklagarna.

Det enda förnuttiga skäl, som jag hört åberopas för bibehållandet
af den extra landtpolisens häktningsrätt, är det, att vi här i landet
icke äga det mellanting af frihet och häktning, som i utlandet går
under namnet anhållande. Behöfvet af skyndsambet i en brottslings
gripande skulle sålunda påkalla häktning af första bästa polisnyn-
dighet. Efter hvad jag kan förstå, synes dock detta skäl bero på
ännu en missuppfattning af häktningsbestämmelserna. Som jag läser
19 paragrafen i strafflagens promulgationslag, så står det i dess 11:te
moment, att om någon, utan att formerna för häktning iakttagits,
blifvit gripen för brott, då skall den, som honom gripit, utan dröjs-
mål anmäla förhållandet hos Konungens befallningshafvande eller
kronofogde eller länsman, som pröfvar, om den gripne skall i häkte
sättas eller genast lösgrivas. Denna bestämmelse, som naturligen
gäller polismän lika väl som andra människor, tyckes ju förutsätta
en rätt att gripa brottsling, d. v. s. beröfva honom friheten under så
lång tid, som behöfs för att erhålla ett behörigt häktningsbeslut.

Ja, här ha vi just vägen, den af lagen anvisade gränsen för de
administrativa myndigheternas befogenhet vid sidan af de allmänna

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

åklagarna. Polisupplysningsmannen bör hafva sin instruktion rättad därefter. Han bör vara de ordinarie polismyndigheternas biträde för ordningens upprätthållande och brotts beifrande, men intet vidare.

Med begagnande af denna väg, som lagen själf anvisat, fyllas också väsentligen de önskemål, om hvilka lagutskottets majoritet förenat sig, såvida därjämte domstolen får snabbare underrättelse om företagen häkning, samt den lagliga tiden mellan häktingen och första ransakningen förkortas. Däremot anser jag lika med lagutskottets ordförande, att Konungens befallningshafvande inte bör i administrativ väg pröfva en häkningsåtgärd, som af behörig häkningsmyndighet vidtagits.

I sist berörda afseenden har Kungl. Maj:t redan uppmanats att vidtaga åtgärder *dels* genom justitieombudsmannens skrivelse 1902 och *dels* genom Riksdagens skrivelse 1904. Att Kungl. Maj:t icke desto mindre uraktlåt it under hela denna tid göra något åt saken, bör väl snarare vara ett skäl *för* en förnyad skrivelse, åtminstone af den innebörd utskottet föreslagit, än det kan anses såsom ett skäl *emot* en dylik skrivelse, på sätt reservanterna synas förmena.

Med stöd af hvad jag sålunda anført vägar jag slutligen tillbakavisa reservanternas påstående, att mitt förslag icke låte sig genomföras med bibehållande af principerna för vårt åklagareväsendes nuvarande organisation. Tvärtom vill jag påstå, att min motion afser häfdandet af principer, som af vår lag erkännas, men som genom praxis blifvit satta ur verket.

Med den förhoppning att statsmakterna ville ägna nödigt beaktande åt den af mig särskildt berörda frågan vid företagande af den utredning, som lagutskottet förordat, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Friherre Beck-Friis, Lave: Herr talman, mina herrar! Af utskottets utlåtande med därtill hörande reservation torde framgå, att man inom utskottet är enig om, att det icke är så väl ställdt, som det skulle vara med häkningsinstitutets handhafvande af annan myndighet än domstol. Det är mycket stor skillnad på den häktades ställning före och efter det han blifvit förd inför domstol. Efter denna senare tidpunkt är han skyddad på mångahanda sätt. För det första åtnjuter han ju offentlighetens utmärkta skydd, och därjämte är han berättigad att i svåra fall använda rättegångsbiträde på allmän bekostnad. Han kan vidare klaga öfver häktingen och öfver onödigt uppskof, och när dom slutligen fallit, skall domstolen genast skicka bevis om utslagets innehåll, för att han, till och med innan utslaget kommit till fängelset, skall kunna börja aftjäna sitt straff. Vidare finnes det bestämmelser om, att utslaget inom vissa dagar skall sändas för verkställighet. Dessutom förekommer den häktade i fångförteckningarna, och i dessa upptages noggrannt hvarje åtgärd och hvarje beslut. Dessa förteckningar granskas af justiekanslern, justitieombudsmannen och i hofrätten af fiskalerna, alltså tre olika myndigheter, och ofta upptäckas vid denna granskning oegentligheter begångna mot häktade.

Som utskottet visat, finnas däremot så godt som inga bestäm-

melser, som skydda den anhållnes rätt, förrän han kommit inför domstolen. Det finnes egentligen endast ett stadgande härutinnan — utom det allmänna, att allt skall ske utan dröjsmål — och det är i 1810 års författning, där det talas om den tid, inom hvilken häktad skall föras inför domstol.

Nu anse reservanternas, att det icke är möjligt att genom särskild lagstiftning göra ändring i detta afseende. Majoriteten inom lagutskottet, liksom minoriteten inom utskottet i fjol, då en liknande sak förelåg, har kommit till den uppfattningen, att en sådan ändring kan ske, och för egen del tror jag detsamma, särskildt då jag tänker på, att de flesta af de bestämmelser, som omgärda den häktade, sedan han kommit inför domstolen, hafva tillkommit efter hand genom särskild lagstiftning. I hvad riktning dessa bestämmelser böra gå, ser man af Kungl. Maj:ts proposition till 1886 års riksdag, då Kungl. Maj:t framlade ett lagförslag grundadt på lagberedningens utlåtande.

Där förekommer i § 7, att »Konungens befallningshafvande, allmän åklagare samt i stad polismästare eller annan med honom likställd myndighet eller, där sådan ej finnes, magistrat äga meddela förordnande om häktning eller reseförbud.»

I § 9 stadgas: »Är någon gripen efter § 8 eller eljes utan sådant förordnande som i § 7 sägs, åligger den, som honom gripit, att utan dröjsmål anmäla förhållandet hos någon af de i § 7 nämnda myndigheter, hvilken därefter har att, så snart ske kan, förordna om hans häktande eller lösgifvande. Inom 24 timmar efter det sådan anmälan skett, skall förhör med den gripne anställas, så vida ej beslut om hans lösgifvande blifvit inom samma tid meddeladt.»

Vidare stadgas i § 10: »Då någon häktas eller reseförbud någon meddelas, skall skriftligt besked därom, så snart ske kan, honom lämnas. I beskedet skall utsättas det brott, som föranledt åtgärden.»

I § 14 stadgas: »Sedan häktad ankommit till ransakningshäktet, göra häktets föreståndare genast anmälan därom, i det fall att ransakningen skall hållas vid rådstufvurätt eller polisdomstol, hos polismästare eller annan med honom likställd myndighet eller, där sådan ej finnes, hos magistrat, men i annat fall hos Konungens befallningshafvande.»

Slutligen stadgas i § 15: »Finnes den häktades kvarhållande uppenbarligen sakna stöd af lag, skall Konungens befallningshafvande eller polismyndighet, hvarom i § 14 sägs, förordna om den häktades försättande på fri fot.»

Detta sista stadgande var en nyhet, som år 1886 föreslogs, men som ännu icke blifvit lag.

I § 18 stadgas dessutom, att ransakning med häktad person skall börja å landet inom tio dagar och i stad inom tre dagar efter det hos rätten eller domaren blifvit anmaldt, att målet hänskjutits till domstol etc.

Detta är således stadganden om åtgärders vidtagande inom bestämmd kort tid och om kontrollerande myndigheter, och hvarför skulle icke den häktade till och med kunna få klaga inför sådan myndighet?

För min del är jag öfvertygad om, att om sådana bestämmelser infördes, skulle de säkerligen hälsas välkomna just af de myndig-

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.*

(Forts.)

heter, som hafva det för visso föga afundsvärda uppdraget att verkställa häktning.

Jag yrkar bifall till utskottes hemställan.

Herr af Ekenstam: Herr talman, mina herrar! Granskar man innebörden af de motioner, som här äro framlagda, skall man lätt finna, att den motion, som kommer från Andra kammaren, söker att särskildt vända sig emot häktningsinstitutets handhavande i vårt land, under det att den, som är väckt här i kammaren, vänder sig mot behörigheten hos en del af de funktionärer, som tillagts häktningsrätt.

Ser man då först på hur egentligen häktningsinstitutet här i landet varit handhafdt, tror jag väl knappt, att meningen rundt landet är mer än en, och det är, att det i allmänhet varit handhafdt med försiktighet och insikt. Att naturligtvis vid något eller kanske några tillfällen, ett motsatt omdöme kan vara fälldt, visar väl egentligen intet annat, än att öfver hufvud taget allt mänskligt är behäftadt med fel, och ingen lag lär väl ännu vara skrifven, eller kan skrivas, som är af den beskaffenhet, att man icke kan tänka sig missbruk däraf.

Emellertid hafva nu motionärerna sökt genom ett slags statistik angifva grunder för att det verkligen skulle vara ganska illa beställdt med detta institut, i ty att, såsom de säga på sid. 9, »häradsrätterna vid första rannsakingen lösgifvit 266 häktade personer år 1896, 246 år 1897 och 307 år 1898.»

Dessa lösryckta siffror, det må jag emellertid försäkra, betyda bra litet. För det första få vi då tänka på, att de skola delas ut på alla de 121 domsagor, som finnas i landet, och för det andra, att då det är efter första rannsakingen, som detta lössläppande skett, de omständigheter, som utgöra förutsättning för häktningen, kanske ej vidare förefinnas, att således efter den rannsakingen icke vidare kan befaras, att bevisningen skall undanröjas, eller att den anklagade skall afvika. Jag vågar således påstå, att man i allmänhet godt kan säga, att häktningsinstitutet icke missbrukas. Men äfven om man nu skulle upptäcka en eller annan svaghet hos detsamma, huru skall man väl egentligen kunna tänka sig att i dessa tider, då man har i tankarna att snart nog få en ny straffprocess, detta institut lämpligen kan utbrytas och blifva föremål för särskild lagstiftning? Det synes mig utgöra något, som mycket lätt kan leda till förhållanden, som man icke har beräknat och säkerligen icke heller önskar. Låtom oss få det samtidigt med att vi få den nya straffprocessen! Då tror jag ock, att det kommer in på sin rätta plats.

Efter detta skulle jag vilja vända mig något till den andra motionen, som talar om, att öfver hufvud taget på många håll det finnes funktionärer, som icke lagligen borde få befatta sig med häktning. I det fallet vill jag icke tvista med den ärade motionären. Han har sin åsikt, och jag har min, nämligen att utan allt tvifvel Konungens befallningshafvande har skyldighet att tillse, att på orter, som öfver hufvud taget icke kunna bevakas och överblickas af länsmännen, sådana funktionärer finnas, som kunna träda i länsmannens ställe. Om, såsom motionären önskar, det skall här i landet blifva

en ny anordning för polisväsendet på landsbygden, där ock nya bestämmelser för åklagare och häktningsmyndigheter skulle inrymmas, kan jag omtala för honom, att den saken ligger under arbete. Den ligger under mycket kraftigt arbete, så att den snart nog har tagit den fullständiga form, att förslag därom kan framläggas för Riksdagen. Jag hoppas, att det icke skall dröja längre än kanske till nästa års riksdag, innan fögderiförvaltningskommitténs arbete fortskridit så långt, att det kan komma till Riksdagen. På grund af de direktiv, som äro af Kungl. Maj:t gifna, har denna kommitté fått i uppdrag att taga i fullständig ompröfning, huru polisväsendet på landsbygden skall omläggas, och därmed följer naturligtvis oafvisligt att taga hänsyn till, icke blott hvilken kompetens dessa särskilda personer skola äga, utan ock hvilken befogenhet de skola hafva.

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

Under sådana förhållanden och då dessutom redan år 1904 skrifvelse afgått till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t måtte tillse, om möjligen tiden för företagande af rannsaking kan påskyndas, så har åtminstone jag icke ansett mig kunna vara med om det slut, hvartill utskottet kommit, utan har reserverat mig, icke minst därför att jag är fullkomligt öfvertygad om, att en skrifvelse, sådan som här afses, har absolut ingen effekt, just därför att det, som där åsyftas, redan är under utarbetning och snart löst.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Gezelius: Herr talman, mina herrar! I den föreliggande frågan är det anmärkningsvärdt, att premisserna till såväl utskottets som reservanternas kläm i stort sedt sammanfalla. Det är icke någon, som hittills ens satt i fråga riktigheten af hvad som utgör själfva grunden för utskottets förslag, eller att det föreligger vissa missförhållanden i afseende på de nuvarande formerna för häktningsinstitutets handhavande. Det är erkänt af reservanterna vid årets utskottsbetänkande och det erkändes af fjolårets lagutskott, som på andra grunder afstyrkte någon skrifvelse i anledning af då väckta motioner i ämnet. Och det är icke gärna möjligt annat än att så skall vara förhållandet för den, som satt sig något in i hithörande ämne.

Att medborgarens personliga frihet måste omgärdas af rättsligt skydd i särskilda former, är en så själfklar sak för hvilket rätts-samhälle som helst, att det ter sig som en fullkomligt oförklarlig sak, om det saknas. Vår grundlag, vår regeringsform, har icke heller försummat att äfven beröra en sådan kardinalsats. Sedermera har dock emellertid, under det att rättsförhållandena utvecklats med en så oerhörd fart som under de hundra år som gått sedan dess tillkomst, lagstiftningen på områden, som beröra föreliggande ämne, icke hunnit följa med så i fråga om såväl processlagstiftningen som strafflagstiftningen. Detta förhållande kan man konstatera med hänvisning endast till ett par omständigheter. I § 19 promulgationslagen till strafflagen, som handlar om häktningsinstitutet, heter det i punkten 15: »Inom hvad tid häktad person skall inställas vid den rätt, som har att rannsaka om brottet, hvarför häktningen skett, därom lände till efterrättelse hvad särskildt stadgad är.» I denna bestämmelse hänvisas således till en särskild författning. I allmänna

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

lagen finns ingenting därom. Den enda författningen på detta område är kungl. förordningen den 10 april 1810, och den förordningen talar endast om, inom hvilken tid rannsaking med häktad person skall äga rum vid *domstol*. Denna tid är beroende alldeles uttryckligen i fråga om landsbygden, på hvilken dag, domaren får kännedom om häktningen. Men någon bestämmelse om, när denna underrättelse skall ske, finnes icke. När därför, såsom Riksdagen kan konstatera, dess justitieombudsman icke så sällan sysselsätter sig med fall, då längre dröjsmål ägt rum med en sådan underrättelses afgifvande, har justitieombudsmannen icke haft att åberopa positiv lag i ämnet. Han får lof att nöja sig med den fordran, att underrättelse skall göras inom skälig tid, och att icke oskäligt dröjsmål kan konstateras. Detta är tillräckligt enligt mitt förmenande för att förklara enigheten mellan utskottet och reservanterna på detta område. Hvad vållar då skillnaden? Om jag skall upptaga till bemötande de två reservanter, som hittills yttrat sig, måste jag tyvärr gå på skilda linjer, ty de hafva gått vidt isär. Utskottet har behandlat motionerna med en begränsning och en moderation i motiveringen, som jag vågade hoppas skulle vinna erkännande. Den ene af reservanterna har också vändt sin kritik emot motionerna, särskildt den i Andra kammaren väckta. Jag ber därför att få påpeka, att det är utskottets förslag, till hvilket här yrkats bifall, och icke till någon af de motioner, som föranledt utskottets utlåtande.

Nu vill jag be att i fråga om utskottets betänkande få konstatera slå fast, att med dess förslag icke afses att ändra bestämmelserna angående villkoren för häktning, förutsättningen för häktningsinstitutets tillämpande. Det framgår med så fullständig tydlighet af klämmen, att misstag därom icke kan uppstå. Det är endast fråga om tillämpningen af häktningsinstitutet utom *domstol*. Att det föreligger en särskild anledning att upptaga denna fråga i den vidd, som utskottet här föreslagit, vågar jag påstå, att man kan göra gällande med all rätt, särskildt på grund af den utredning, om hvilken den siste ärade talaren nämnde eller af frågan om omorganisation af fögderiförvaltningen. Det lärer väl nämligen vara uppenbart, att, såsom utskottet har anmärkt, kommittén saknar anledning att vid uppgörande af sitt organisationsförslag i vidare mån, än som af dess uppdrag betingas, beakta nu afsedda spörsmål, hvilka vid de tidigare afgifna förslagen till sådan omorganisation ej hafva tagits i betraktande. För närvarande är handhafvandet af häktningsrätten ju i stort sedt lämnadt till fögderiförvaltningens tjänstemän. Denna deras funktion är den kanske viktigaste. För att icke behöfva tvista kan jag ju inskränka mig till att säga ofantligt viktig. Det är icke endast teoretiskt, det är praktiskt taget en ofantligt viktig sak, på hvad sätt dessa tjänstemän fullgöra sin rätt och plikt, sin rätt gentemot enskilda och sin plikt gentemot samhället, att handhafva häktningsinstitutet. När det nu är fråga om omorganisation af denna tjänstemannakår och en omorganisation, vid hvilken det i uppdraget har särskildt ifrågasatts, att en af de två tjänstegrader, som ägt handhafva häktningen, skulle kunna indragas och dess funktioner öfverflyttas på den andra, förefaller det mig alldeles otänkbart, att icke vid ett sådant tillfälle

det bör särskildt lämnas ett direktiv åt denna utredning, då man anser sig konstaterat behovet af en förbättring på ifrågavarande område i afseende å tryggheten i det sätt, på hvilket funktionen fullgöres.

Det blir gjordt ändå, säger den siste talaren, och åberopar sig på ett uppdrag af Kungl. Maj:t. Ja, Kungl. Maj:t har lämnat fögderiförvaltningskommittén, för att använda den gängse beteckningen, uppdrag i ett kungl. bref af den 18 juni 1909, och där har Kungl. Maj:t öfverlämnat åt kommittén »att afgifva yttrande och förslag rörande omorganisation af fögderiförvaltningen och därvid särskildt undersöka, huruvida kronofogdetjänsterna böra indragas och kronofogdarnes tjänsteåligganden öfverflyttas på länsmän». Därutöfver erhöi kommittén i uppdrag att yttra sig om de medelst förordnande tills vidare tillsatta kronofogdars, häradskrifvares och länsmäns ställning. Något annat uppdrag har kommittén, såvidt det varit mig möjligt att utrona, och jag har forskat på närmaste håll, som stått mig tillbuds, icke bekommit. Skulle därutöfver något uppdrag hafva gifvits kommittén, är detta för Riksdagen okänt.

Den bevisning, som samme talare presterade för att dessa förhållanden och spörsmål, som utskottet velat hafva beaktade, skulle vinna behörigt afseende i kommitténs utlåtande, var, att kommittén hade i uppdrag att verkställa en utredning rörande polisväsendets på landsbygden omreglering, och däraf följde själfallet, att polisfunktionärernas kompetens och befogenhet måste bestämmas. Men icke är det gärna tänkbart, att frågan om häktningsinstitutets handhavande kan lösas enbart på den vägen. Är det kommitterades mening, att häktningsinstitutets ordnande skall göras beroende uteslutande på polisväsendets på landsbygden ordnande, då tror jag, att det är ytterligare ett skäl för Riksdagen att göra ännu ett uttalande i frågan. Om nu Riksdagen följer reservanterna i det föreliggande förslaget och afslår utskottets förslag, hvad blir då följden? Såvidt man vill läsa i handlingarna och taga hänsyn till hvad där står, och såvidt fögderiförvaltningskommittén tager hänsyn till hvad från Riksdagens sida yttrats, måste gifvetvis följden blifva, att riksdagens Första kammare icke anses hafva några fordringar i det afseende utskottet framhållit, utan såsom reservanterna här hafva sagt, åtnöjes med förhållandena, intill dess en fullständig omändring af vår straffprocess kan komma till stånd. Fattas beslutet på de grunder, som reservanterna och dessas första taleman här hafva angifvit, då är direktivet sorgligt klart, ty reservanternas motivering för afslag på framställningen är, att det icke finnes mer än en enda utväg för åstadkommande af större trygghet för häktningsinstitutets riktiga handhavande utan afvaktan på en omfattande reform af vårt processväsende, nämligen »att åtgärder vidtagas för åstadkommande af en häktningsåtgärds underställande under domstols pröfning hastigare än som för närvarande i allmänhet sker». Det är allt som fordras, af den enkla anledningen, att det är allt som är möjligt. Ja, mina herrar, det har icke varit mig möjligt, med den uppfattning jag har om betydelsen af häktningsinstitutets handhavande både för enskilda och för rättssamhället, att följa en sådan mening. Det ligger för mig en alltför stor vikt vid, att häktningsinstitutets handhavande lämnar så litet rum som möjligt

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

för befogade anmärkningar. Anmärkningar får man nog höra framställas äfven utan fog, men när Riksdagens lagutskott och dess reservanter äro eniga om, att det finnes fog för vissa anmärkningar, då kan det icke med min uppfattning försvaras att lämna dessa anmärkningar utan afseende på så fattiga skäl.

Jag ber att därför få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergendahl: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren trodde sig kunna konstatera, att det skulle finnas en viss öfverensstämmelse mellan utskottets och reservanternas åskådning uti ifrågavarande ämne. Ja, det är nog riktigt, att man öfverensstämmer däri, att det på detta område icke är allt väl bestäldt, hvilket Riksdagen ock förut har uttalat, men det råder icke någon öfverensstämmelse om de vägar man skall gå för att få det bristfälliga afhjälpt, mellan de vägar, som utskottets majoritet har antydt, och reservanternas, hvilka ock vilja kraftigare fastslå, att de grunder, hvarpå vårt nuvarande häktningsinstitut hvilat, äro riktiga.

Det är i ganska ringa mån, som utskottet anser sig kunna tillmötesgå de båda motionerna. Beträffande motionen i Andra kammaren, så yrkas ju där en omläggning af hela åklagareväsendet. Härpå svarar utskottet, att det får ske i sammanhang med utarbetande af en ny rättegångsordning i den mån ändringar icke sammanhänga med en omorganisation af fögderiförvaltningen och polisväsendet på landsbygden.

Beträffande den motion, som här i kammaren är väckt och hvilken går ut på att häktningsrätten icke skall läggas i händerna på andra än de ämbets- och tjänstemän, som i lagen äro särskildt omnämnda, så har utskottet i sin kläm icke direkt upptagit detta yrkande. Utskottet har endast gjort det mera platoniska uttalandet om åtgärder för en tryggare tillämpning af häktningsinstitutet. Detta är hela resultatet af motionärernas framställning. Men detta är en begäran, som förut från Riksdagen har framställts. Den ärade motionären här i kammaren har ju med sina anmärkningar riktat spetsen emot det förfarande, som Konungens befallningshafvande tillämpat, nämligen att utse polismän med häktningsrätt. Konungens befallningshafvande har sannolikt hemtat stöd härför i landshöfdinginstitutionen, men kanske också per analogiam i bestämmelserna i promulgationslagen till strafflagen. Jag medger, att Konungens befallningshafvandes rätt att delegera en sådan befogenhet som häktningsrätten kan vara tvifvelaktig, men frågan här om är föremål för vederbörandes uppmärksamhet. I promulgationslagen finner man, att häktningsrätt skall tillkomma äfven polisämbetsman, där sådan för viss dag eller ort särskildt förordnad finnes. Det är till äfventyrs med stöd här af, som åtminstone en del af förordnandena med häktningsrätt utfärdats. Löneregleringskommittén har särskildt fäst sin uppmärksamhet vid dessa förordnanden och nämnt, att år 1905 voro extra polismän till ett antal af 485 förordnade, och af dessa 485 voro 78 försedda med häktningsrätt. Löneregleringskommittén uttalade, att sådana förordnanden vore af behofvet påkallade. Men kommittén ansåg, att därutinnan en större enhetlighet skulle tillämpas, att de

principer, enligt hvilka dessa förordnanden gifvos, skulle vara öfverensstämmande. Och herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrade sig den 21 februari 1908 i denna sak. Han nämnde, »att i öfverensstämmelse med hvad som pläгат ske, då Kungl. Maj:ts beviljade köpingsrättigheter för någon ort, Kungl. Maj:ts föreskrift syntes böra inhämtas för det fall, att eljest på landet behof uppstode att åt annan än ordinarie åklagare inrymma häktnings- och åtalsrätt.»

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

Alltså denna viktiga fråga om rätt för särskildt förordnade polismän att verkställa häktning är föremål för öfvervägande.

Hvad nu senare delen af utskottets betänkande beträffar, så måste jag medgifva, att den häktades ställning under den tid, som förflyter, från det häktningsåtgärden vidtages och till dess han inställes för rannsaking inför domstol, är för honom ganska ogynnsam. Han kan icke öfverklaga häktningsbeslutet, förrän han är hos domstolen. Emellertid är stadgadt, såsom här har framhållits, att rannsaking i stad skall företagas inom 8 dagar och på landet inom tre veckor efter det underrättelse om häktningen ingått.

Nu nämnde den närmast föregående talaren, att det är icke ålagdt vederbörande allmänna åklagare att omedelbart anmäla för domstol en sådan häktningsåtgärd. Nej, det är sant. Och det är tillika sant, att Riksdagen år 1902 fäste uppmärksamheten vid detta förhållande. Men det är väl alldeles obestriddigt, att den åklagare, som utan godkänd anledning underlåter att så fort ske kan göra en sådan anmälan, gör sig skyldig till tjänsteförsummelse, för hvilken han bär ansvar, och vi hafva sett, att justitieombudsmannen har ingripit i sådana fall.

Det har i utskottet antydts, att beslut om en sådan häktningsåtgärd borde underställas öfverordnad administrativ myndighet. Lagutskottets ordförande framhöll, hvilka svårigheter därmed voro förknippade. Jag delar den af honom sålunda uttalade meningen, ty om underställning af häktningsbeslutet ägde rum, skulle det vara nödvändigt, att Konungens befallningshafvande verkställde en undersökning, som ofta komme att kräfvä så lång tid, att den häktade hunne att blifva inställd inför domstol, innan Konungens befallningshafvande meddelat sitt beslut. Det är ju en mycket grannliga uppgift, som Konungens befallningshafvande icke kan fullgöra utan efter en mycket noggrann undersökning. Det kunde så inträffa, att Konungens befallningshafvande finner den häktade böra försäntas på fri fot, under det att domstolen någon tid, kanske blott några dagar därefter beslutar hans häktande eller vice versa. Den judiciella och den administrativa myndigheten komma således i konflikt med hvarandra.

Det synes vara bäst att gå den väg, som Riksdagen har förut angifvit, när en fullkomligt enahanda framställning, som den hvilken innehålles i utskottets uttalande, gjordes. Det var år 1904 — jag tror, att det har förut omnämnts — och då begärde ju Riksdagen, »att Kungl. Maj:ts måtte låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamtet beträffande för brott häktade personers inställande för domstol.»

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.*

(Forts.)

En ärad talare på Skaraborgsbänken yttrade, att det finnes i 1886 års förslag en vägledning för de bestämmelser, som här kunde ifrågakomma. Detta förslag hade, om jag ej misstager mig, framkommit i sammanhang med förslaget till ny rättegångsordning, och därom äro reservanterna alldeles ense med lagutskottets pluralitet, att när en sådan ny rättegångsordning blir genomförd, måste det blifva nya bestämmelser äfven rörande häktningsinstitutet. Men dessa bestämmelser, som den ärade talaren vidrörde, böra komma till stånd i sammanhang därmed.

För resten tror jag, att det är rätt farligt att alltför mycket rucka på häktningsinstitutet. Skall rättssambället kunna gifva sina medlemmar tillbörligt skydd, så måste också myndigheterna hafva befogenhet att ingripa, där omständigheterna så påkalla — och ingripa med kraft. Och det kan bestämdt icke gifvas några lagbestämmelser af en så vägledande art, att icke misstag med afseende å häktningsinstitutets tillämpning äga rum. Detta har också lagstiftningen förutsett, då det är antaget en lag af år 1886, som medger ersättning af allmänna medel åt oskyldigt häktade.

Det händer ju ibland, att rättskänslan finner sig vara kränkt genom en häktning af oskyldiga, men det händer också icke så sällan, att opinionen vänder sig emot polismyndighet och åklagare, som icke hafva försäkrat sig om personer, mot hvilka en häktningsåtgärd enligt opinionens mening borde vara vidtagen. Jag kan exempelvis erinra om de fall, som här inträffat: mordet på Tegelbacken, mordet i Kungsträdgården. Det riktades då ganska skarpa förebräelser mot polismyndigheten för att den icke i tid försäkrat sig om de personer, som begått dessa brott. Och när det upplystes, att lagen icke medgaf detta, riktade sig opinionen emot lagens slapphet i sådant fall.

Jag tror, herr vice talman, att hvad som rimligen kan begäras har Riksdagen redan begärt. De framställningar, som hafva kommit från Riksdagen, böra vara därvidlag tillfyllestgörande.

Nu sade den siste talaren, att om Riksdagen skulle afslå denna framställning, som utskottet har ifrågasatt, så skulle det se ut, som om Riksdagen ansåge, att allt vore väl beställt. Men det är icke förhållandet, ty Riksdagen har uttalat sig i detta afseende. I hufvudsakligt afseende är, såsom här upplystes, fögderiförvaltningskommittén sysselsatt just med denna fråga, och jag kan icke finna annat, än att ett fullständigt ordnande af polisväsendet på landsbygden äfven måste omfatta ett ordnande af åklagarväsendet där, så länge åklagarväsendet icke är skildt från polisväsendet.

På dessa grunder ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till reservanternas hemställan, d. v. s. afslag å utskottets förslag.

Herr Afzelius: Jag skall icke göra något sakligt inlägg i denna diskussion, — där redan så mycket är sagdt, — som man egentligen icke behöft säga, och så mycket är vederlagdt som icke någon har påstått! Jag skall endast göra, hvad jag ville kalla en praktisk reflektion.

När man hört denna diskussion i kammaren, skulle man kunna tro, att här gällde starka motsättningar och att olika strömningar stode emot hvarandra: är det så, kan det vara så? — Nej, visst icke! Utskottets majoritet och reservanterna äro ense om, att själfva grunden för häktningsinstitutet i § 19 af promulgationslagen är i hufvudsak riktig. De äro också ense om, att tillämpningen af dessa grundsatser dock lämna i fråga om garantier något öfrigt att önska; den ena anser kanske att det är mer, den andra att det är mindre, men i alla fall: det är något som brister.

För egen del vill jag säga, att man skall visst icke tro, att vi här lefva i ett laglöst samhälle och att icke förhållandena *i det hela taget* äro öjaktiga. Men jag tror — och därutinnan ber jag att få instämma med den siste talaren — jag tror, att själfva häktningen innebär ett sådant ingripande i den enskildes medborgerliga frihet, att den kan tillfoga den, som däraf träffas, en sådan skada, — den kan aldrig, om den är obehörig, fullt ersättas — att det i ett lagbundet samhälle är af den allra största vikt, att denna grannliga sak behandlas med stor omsikt och under verksamma garantier. Det är af största vikt, att dessa garantier äro så starka som möjligt utan att lägga hinder i vägen för den grad af handlingsfrihet, som alltid måste finnas i afseende å utföningen af häktningsrätten.

Som sagdt, därom tror jag alla äro eller måste vara ense. Vidare äro alla ense, och måste vara det, om att fullständig hjälp för det man kan klaga öfver — *fullständig* trygghet — kunna vi vinna endast med en rättegångsreform. Att försöka arbeta om häktningsinstitutet isolerad, så att det blir fullt betryggande, är hopplöst, är en hopplös uppgift. När herr Bergendahl talade om 1886 års lagförslag, vill jag fästa uppmärksamheten på, att detta icke framlades i sammanhang med en rättegångsreform; det hade kommit upp på grund af frågan om rättegångsreformen, men det lades fram isolerad. Därför gick det också som det gick.

För min del vill jag också vara med om reservanternas svar på frågan: skola vi upprepa 1904 års riksdagsskrifvelse? Där är redan ett uttryckligt yrkande; hvarför skall det upprepas? Skrifvelsen har fortfarande full aktualitet.

Men här är fråga om att påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet för, huruvida icke i sammanhang med arbetet på den allmänna omorganisationen af fögderiförvaltningen och polisväsendet på landsbygden kunde undersökas, hvilka åtgärder därvid må kunna vidtagas för vinnande af större trygghet vid tillämpning utom domstol af häktningsinstitutet. Såsom jag nämde i fjol, när jag yttrade mig i denna fråga: hvad vi här skulle försöka skaffa oss vore *administrativ* kontroll, icke judiciell kontroll genom domare.

Nu säger lagutskottets ordförande: »*det* är icke möjligt, det kan icke ske; jag kan icke uppgifva något sätt härför». — Ja, med alla de utmärkta egenskaper, som jag så högt skattar hos min ärade vän — men fantasimänniska är han nog icke! Det kan verkligen finnas på saker, när man särskildt sysselsätter sig med ett ämne, som icke å prima vista falla en in. Och vid bearbetandet af dessa

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

ämnen tror jag verkligen, att man kan få uppslag, som hvarken han eller jag nu kunna anvisa.

Ett annat skäl för afslag anfördes af talaren på Gottlandsbänken, och detta var, att dessa uppslag komma ändå vår begäran förutan. »Herrarna behöfva icke skriva, ty vi sitta där redan och vi sköta saken». Ja, det tror jag också, och det var verkligen skälet till, att jag i fjol ansåg en skrivelse icke vara behöflig. Det öfverensstämmer också med hvad utskottets ordförande här säger: det behöfs icke, det är föremål för uppmärksamhet, för utredning.

På grund af detta skäl skulle jag också i dag kunna godkänna reservanternas ståndpunkt och rösta emot aflåtandet af en sådan skrivelse; men det har tillkommit någonting, som för mig är af betydelse, och det är, att Andra kammaren i fjol beslöt en sådan skrivelse. Andra kammarens representanter inom utskottet stå alla ense om en sådan skrivelse i år. Då frågar jag mig: när icke det finns något oriktigt i denna skrivelse, när där icke finns något skadligt eller farligt, är det då skäl i att ställa kammare mot kammare än en gång och motsätta sig denna skrivelse? Genom en sådan releveras ju endast hvad ni alla önska. Jag kan icke neka till, att det ligger något berättigadt i hvad en föregående talare sade, att man ger sig sken af att motsättningen här är större mer djupgående, än den i själva verket är eller bör vara. Detta är ett rent praktiskt skäl, mina herrar! Då jag i sak icke kan finna någon berättigad motsättning, då skrifvelsen som sagdt icke innefattar någonting oriktigt, någonting skadligt, kan jag för min del icke anse, att det finns något skäl att motsätta sig densamma endast därför att den icke är alldeles uödvändig.

Dock måste jag härvid göra den reservation, *det är*, att jag delar reservanternas uppfattning i det afseendet, att det icke behöfs att begära en generell utredning eller att upprepa 1904 års skrivelse; den står ändå kvar. Därför skulle jag här helst velat taga bort orden »om möjligt», så att beslutet skulle blifva, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle, att Kungl. Maj:t täcktes, *i samband* med det pågående arbetet på omorganisationen af fögderiförvaltningen och polisväsendet på landsbygden, låta undersöka etc. Därigenom hade man bara releverat denna synpunkt såsom i hög grad beaktansvärd.

Herr Trygger: Herr Talman, mina herrar! I motsats till min ärade vän, som sist hade ordet, ber jag att få yrka, att kammaren måtte vidhålla det beslut, kammaren fattade förra året. Om herrarna undersöka, hvad här föreligger, finna herrarna, att det är tre saker. Och man kan icke få klarhet i det hela, om man icke utgår från motionerna. Här föreligga tre saker, säger jag. Den eua frågan är den: åt hvem skall häktningsmyndigheten anförtras? Den andra frågan är: inom hvilken tid bör den af administrativ myndighet häktade personen ställas inför domstol, eller rättare sagdt inom hvilken tid bör häktningsåtgärden pröfvas af domstol? Den tredje frågan slutligen är denna: kan den nuvarande lagen anses på tillfredsställande sätt bestämma, i hvilka fall häktning får ske?

Nu har utskottet visserligen sagt, att det i sistnämnda afseende är i stort sedt bra som det är. Men det anse tydligen icke motionärerna. Den motion, som i Andra kammaren väckts af herrar Branting, Lindhagen etc., utgår tvärtom därifrån, att de nuvarande bestämmelserna angående de fall, då man får häkta — det är för dem hufvudsaken — äro alldeles felaktiga. Och trots att utskottet vrider sig i sin motivering — ja, jag har för mig, att det har varit enormt svårt för utskottet att komma till rätta med denna sak, därför att utskottet i själfva verket icke kunnat instämma med dessa motionärer, men å andra sidan måste ju tänkas hafva *någon* grund för sitt yrkande — har utskottet icke kunnat frigöra sig från motionernas motivering. Utskottet har visserligen sagt, att det är tämligen bra som det är. Men när man sedan läser den af utskottet föreslagna skrivelsen, att man bör »undersöka, hvilka åtgärder som må kunna vidtagas för vinnande af större trygghet vid tillämpning utom domstol af häktningsinstitutet», är det alldeles otvifvelaktigt, att man kommer in på den frågan, när häktning bör få ske; såsom hur stark bevisningen skall vara, för att man skall få häkta o. s. v.

Med afseende å frågan, hvilken myndighet skall anförtros häktningbefogenhet, ligger densamma nu under behandling af en kommitté. Det är fögderiförvaltningskommittén, hvilken icke kan undgå att komma in på denna fråga. Vi hafva också nyss hört af en ledamot utaf kommittén, att man inom densamma har detta fullkomligt klart för sig.

Med afseende därefter å frågan inom hvilken tid underrättelse om häktningen skall ske till domstol, hafva vi 1904 års skrifvelse, där Riksdagen begär, att sådan tid skall fastställas. För min del tror jag dock icke, att vi äro så illa beställda, som vi hafva det för närvarande. Ty man skall icke tro, att, därför att en viss tid icke är bestämd, häktningsmyndighet kan låta saken anstå hur länge som helst eller hur länge den beogar. Det finns i själfva verket en tid gällande, och detta påpekades af en föregående talare, nämligen skäligen tid. Med den sedvanerätsbestämmelsen, som gäller, kan man nog se till, att remissen till domstol icke obehörigt uppskjntes; och justitieombudsmannen här visat, att han, såsom han också i sin instruktion är ålagd att göra, kan hålla reda på dessa saker.

Hvad till sist beträffar de smärre modifikationer, som kunna tänkas med afseende å bestämmelserna om de fall, då man får häkta, minnas herrarna att vi, när vi skrefvo om husrannsakan, fäste uttrycklig uppmärksamhet jämväl på häktningen, så att, när Kungl. Maj:t pröfvar institutet husrannsakan, han icke kan undgå att också taga upp under en viss granskning bestämmelserna om häktning. Således, det hafva vi redan begärt. *Allt* hvad här är tal om är följaktligen begärdt. Skola vi då ytterligare skrifva — och skrifva så obestämdt, som här är ifrågasatt?

Ja, sade den sista ärade talaren, det böra vi göra. Han ville emellertid stryka orden »om möjligt», i klämman, och ville därmed minska frågans omfattning; han föreslog att vi i skrifvelsen skulle be, att fögderiförvaltningskommittén finge undersöka förevarande spörsmål.

Jag kan icke underlåta att säga, att tar man och ändrar om

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

skrifvelsen på det viset, kan man med skäl påstå, att berget födt en rätta, och jag kan icke tänka mig, att Andra kammaren, hvars känslighet vi enligt den ärade talarens mening borde vara så hänsynsfulla mot, skulle bli synnerligen nöjd och glad öfver att få denna i alla fall rätt stora fråga krympt ihop så, att däraf i själfva verket just ingenting skulle återstå.

Förresten, med afseende å Andra kammaren är min mening den, att har Andra kammaren den uppfattningen, att här bör ske förändring, får den besluta skrifva därom, och hafva vi den uppfattningen, att vi skrivit tillräckligt, böra vi icke skrifva. Det vore ändå egendomligt, om vi skulle skrifva, därför att Andra kammaren anser att det bör skrivas, men vi hafva en motsatt mening!

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr Rogberg: Den föregående ärade talaren ansåg, att förevarande fråga skulle ses ifrån motionerna såsom utgångspunkt. Jag anser, att den snarare bör ses med utskottets hemställan och motiveeringen till densamma såsom utgångspunkt.

Efter min uppfattning är hufvudsumman af hvad utskottet anfört följande: att om vid en blifvande undersökning det skulle befinnas, att extra åklagarne, sådana som kallas polischefer och dylikt, i en framtid skulle behöfva bibehållas med häktningsrätt, skola deras häktningsåtgärder kunna underställas högre administrativ myndighets pröfning; och vidare, att om dessas häktningsåtgärder skulle komma att prövas, bör denna pröfningsrätt äfven utsträckas till häktningsåtgärder, vidtagna af de lägsta ordinarie, med häktningsbefogenhet utrustade myndigheterna.

Det är efter min mening icke mycket, men det är i alla fall tillräckligt mycket att därom må kunna skrivas.

Jag tar mig friheten att erinra om, hvad lagutskottet vid 1886 års riksdag yttrade i motiven till sitt utlåtande, när frågan om ändring i afseende å häktning m. m. var före. Utskottet sade då, bland annat: luckorna i den gällande lagstiftningen fyllas i praxis af domstolarna och de administrativa myndigheterna i allmänhet på ett sätt, hvaröfver klagomål sällan försports, men å andra sidan är det principiellt oriktigt, att i så vidsträckt mån, som verkligen hittills varit fallet, åt domstolarnas och öfriga myndigheters praxis öfverlämna det närmare reglerandet af de i det föreliggande lagförslaget behandlede förhållandena. Det var just häktningsinstitutet, som afsågs.

Utskottets principiella anmärkning anser jag allt fortfarande äga giltighet. Det är på ett ömtåligt och grannliga område lagstiftningen här rör sig, och klagomål mot gällande lag böra, när sådana förekomma, undanrödjas. Lagstiftningen bör efter min mening jämväl taga hänsyn till den allmänna uppfattning, som nu genomgår tiden, hvilken är sådan, att man fordrar, att lagstiftningen skall fylla luckor och lagen vara fullständig och uttömmande. Här finns således uppgift för lagstiftningen.

På grund af hvad jag anfört, yrkar jag för min del bifall till utskottets hemställan.

Grefve Spens: 1 likhet med reservanterna anser jag, att det skulle stöta på synnerligen stora *praktiska* svårigheter att, med bibehållande af principerna för vårt åklagareväsendes nuvarande organisation, anordna en särskild kontroll från öfverordnads sida öfver underordnads häktningsåtgärder.

I första stycket på sidan 13 i utskottsbetänkandet lämnas en antydning om, huru utskottsmajoriteten tänkt sig, att denna kontroll öfver häktningens laglighet skulle ordnas. Det säges där, att den utvägen kunde komma i betraktande, att den lägre häktningsmyndigheten åläggas att inom viss kort tid underställa sin åtgärd högre eller ordinarie myndighets pröfning. En stor del af utskottets ledamöter lär härmed hafva afsett, hvad landsbygden beträffar, att polisuppsyningsmans och extra polismans häktningsåtgärder skulle prövas af länsmännen, att länmannens häktningsåtgärder skulle prövas af kronofogden, och att kronofogdens häktningsåtgärder skulle prövas af Konungens befallningshafvande. Att länsmän och kronofogdar skulle pröva underordnades häktningsåtgärder torde nog icke vara lämpligt. Om en sådan pröfning skall ske, så synes den böra företagas af personer med domarekompetens. Kronofogde besitter emellertid ej alltid sådan kompetens, ty han behöfver ej hafva aflagt högre examen än kansliexamen. Länsman saknar nästan alltid domarekompetens. Det är väl därför ock antagligt, att dylik pröfning af häktningsåtgärderna från administrativ myndighets sida, om den införes, komme att läggas på länsstyrelserna, där domarekompetens alltid skall finnas hos ett par tjänstemän och som vore i tillfälle att på länsfängelserna, där de häktade i allmänhet förvaras, hålla förhör med dem. Om ett dylikt åliggande lades på länsstyrelserna, som redan förut ha en stor mängd maktpåliggande ärenden af beskaffenhet att kräfva omedelbar handläggning, så är det troligt, att länsstyrelserna finge lof att omorganiseras, så att ansvaret för en länsstyrelses beslut komme att läggas på flere personer än hittills. Åtminstone i en del län skulle nog äfven ökning af tjänstemännens antal erfordras.

En bestämmelse om pröfning af häktningsbeslutet skulle säkerligen komma att fördröja rannsakingens hållande, ty det är gifvet, att domaren icke kan utsätta rannsakingen och kalla nämnden därtill, förrän han fått veta, att den häktade icke vid pröfningen af häktningsåtgärden frigifvits. Eljest skulle onödiga kostnader för nämndens, målsägandes och vittnens resor kunna uppstå.

Underordnades häktningsåtgärd bör således, hvad landsbygden beträffar, enligt min åsikt, icke prövas af öfverordnad administrativ myndighet, åtminstone icke med nuvarande organisation af våra häktningsmyndigheter.

Jag är ense med reservanterna därom, att den enda utväg att kontrollera häktningsåtgärder, som för närvarande synes vara möjlig, är, att åtgärder vidtagas för åstadkommande af häktningens underställande under domstols pröfning hastigare, än hvad som för närvarande i allmänhet sker. För min del tror jag, att mycket i den vägen skulle vinnas, om bestämmelse utfärdades, att domare, då han af till honom inkommet häktningsprotokoll funne, att häktningen vore olaglig eller grundad på synnerligen svaga skäl, skulle hafva

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

skyldighet att genast sammankalla domstolen för rannsaknings hållande så fort som möjligt. Då emellertid Riksdagen, såsom reservanterna frambållit, redan förut i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhållit om bestämmelser för att åstadkomma större skyndsambhet i fråga om häktade personers inställande för domstol, så synes ny skrifvelse härom ej nu böra ifrågakomma.

Jag hemställer därför om bifall till reservationen.

Herr Gezelius: Den siste talaren bygger sitt resonemang på samma uppfattning som reservanterna ha angående eventuella åtgärder för vinnande af ökad trygghet genom kontroll af öfverordnade på de underordnade. Det är emellertid icke alls nödvändigt, att man ställer upp det krafvet, att en allmänt genomförd kontroll från öfverordnades sida öfver underordnades åtgärder på detta område kommer till stånd. Skulle en sådan kontroll visa sig vara med hänsyn till praktiska svårigheter omöjlig att genomföra, vore åtminstone något vunnet, genom att det, som för närvarande gifvetvis är minst tillfredsställande, ändrades, eller att det blefve likformighet och ökad trygghet i afseende på den häktningsrätt, som nu utöfvas af lägre polistjänstemän eller extra ordinarie polismän. Jag ber, att i detta afseende få hänvisa till utskottets motivering, hvari yttras: »Skulle det, såsom lär kunna antagas, befinnas nödigt eller lämpligt att i viss omfattning bibehålla äfven vissa lägre eller extra ordinarie polismän vid rätten att själfständigt verkställa häktning, lär sasom en utväg för vinnande af sådan trygghet böra efter mönster af vissa främmande länders lagstiftning kunna komma i betraktande den utvägen, att den lägre myndigheten ålägges att inom viss kort tid underställa sin åtgärd högre eller ordinarie myndighets pröfning.»

Ja, äfven om man skulle få inskränka sig därtill, att häktningsrätt endast i viss form och viss omfattning lämnas polismän af lägre grad, så har man dock vunnit något. Det är icke alls detsamma som att ifrågasätta särskild kontroll i alla förekommande fall. Skulle det vara så, att det befunnos nödvändigt för erhållande af en tillfredsställande anordning på ifrågavarande område att belasta länsstyrelserna med ökad arbete, så hoppas jag, att icke den omständigheten kommer att betaga kammaren en eventuell lust att tillgodose det långt viktigare intresset att ordna häktningsinstitutet.

Det har här sagts eller åtminstone framskymtat med nödig tydlighet hos en talare, att samhällsordningen kräfver en häktningsrätt i mycket vidsträckt omfattning, och därunder ligger förvisso, att ett bifall till utskottets förslag skulle innebära en tendens till eller utgöra ett uttryck för, att man icke vill gifva samhället en tillfredsställande häktningsrätt. Tvärtom, enligt min uppfattning! Enligt mitt förmenande får man också fram det i utskottsbetänkandet. Det förefaller mig själfklart, att icke tillgodoses samhälls- eller rättsordningen genom att samhällets häktningsrätt utöfvas af mindre kompetenta funktionärer utan kontroll. Jag menar icke, att jag vill döma det nuvarande systemet med dessa ord, men jag ville därmed säga, att samhället blir starkare i samma mån, som medlemmarne få mindre fog för anmärkningar mot det sätt, hvarpå samhället utöfvar sin makt

öfver den enskilde, allra helst på det synnerligen grannlaga område, som berör häktning af personer.

Det har sagts, och jag kan icke lämna det åsido, att det är ju redan nu trygghet för att det icke dröjer för länge med en anmälan till domstol om en verkställd häktning, fastän icke någon skriven lag därom finnes. I 1900 års skrivelse från justitieombudsmannen till Riksdagen framhöll justitieombudsmannen, att den sista för honom tillgängliga uppgiften på det området eller för år 1898 utvisade följande — jag skall citera. »Från bit insända fångförteckningarna har jag antecknat, att under 1898 polisundersökningarna i Stockholm räckt 54 dagar angående två, 70 dagar angående en och 74 dagar angående två häktade personer.»

Jag åberopar siffrorna uteslutande för att påpeka, att i Stockholm, där dock en förordning gäller, som ålägger vederbörande att ofördröjligen remittera handlingarna angående häktad till domstol, har detta kunnat inträffa, icke för att påstå att det funnits fog för, att undersökningarna i fråga skulle hafva dragit för lång tid. Men om en så lång undersökningstid i visst fall är omotiverad, står den häktade för närvarande utan skydd af laga former för möjlighet att få rättelse förrän efter rannsaking vid domstol. Domstolen kan icke förr göra något därvid, och, såvidt hittills påståtts, kan ej heller annan myndighet göra det. Vill högre administrativ myndighet ingripa, så nödgas den handla utan vederbörliga former för sitt ingripande.

Herr Trygger: Endast ett par ord! Herr Gezelius nämnde några fall, då polisundersökningarna tagit så lång tid, att månader förgått, innan den egentliga rannsakingen vid domstol börjat, men han erkände i alla fall samtidigt, att dröjsmålet icke saknade berättigande. Med anledning häraf vill jag nämna, att då man granskar den moderna utländska processen behöfver man knappt öppna en tidning för att finna, att det kan draga ut öfver år, innan den anklagade blir föremål för den egentliga domstolsförhandlingen. Det är visserligen en undersökningsdomare, som handhafver den förberedande utredningen, men man kan icke framlägga saken för domstolen, förrän utredningen bragts till slut. I vårt land går det mycket fortare, än det går i utlandet. Således är det anförda skälet icke talande.

Herr Löfgren: Endast ett par ord äfven för min del! Jag vill blott fastslå, att af diskussionen framgår, att intet som helst vägande skäl blifvit anfördt mot den uppfattning, som jag uttalat och sökt motivera, nämligen att den praxis, som nu råder i fråga om häktningensrättens öfverlåtande till extra polismän, saknar grund i lagens bestämmelser om häktning. Det är således för att begagna herr Bergendahls uttryck icke här fråga om att »rucka på häktningensinstitutet», utan snarare är det fråga om att rucka tillbaka häktningensinstitutet till de förutsättningar, under hvilka lagen afsåg att det skulle tillämpas.

Det enda bestämda skäl, som jag här under diskussionen hört anföras för dessa extra polismäns rättighet att häkta efter ett allmänt

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
gällande
bestämmelser
om häktning
m. m.
(Forts.)*

förordnande af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, var hvad herr Bergendahl anförde om innehållet i 12 momentet af 19 § i kungl. förordningen om strafflagens införande, där det står:

»Hvad om Konungens befallningshafvande eller borgmästare och råd här sagdt är, gälle äfven om magistratens ordförande, så ock om polisämbetsman, där sådan för viss stad eller ort särskildt förordnad finnes».

Herr Bergendahl antyde, att uti sistberörda bestämmelser skulle ligga en befogenhet för polisuppsyningsman att efter Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förordnande verkställa häktning. Jag behöfver för bemötande häraf endast hänvisa herr Bergendahl till det förhållande, att enligt strafflagens terminologi ordet »ämbetsman» har en särskild betydelse. Enligt 10 kap. 1 § förstås därmed i strafflagen en tjänsteman, som har Konungens fullmakt eller innehar domareämbete. Det kan således icke blifva tal om, att uttrycket polisämbetsman hänsyftar på dessa extra polismän. Lika litet torde någon vilja påstå, att de extra poliserna icke blott själfva skulle kunna häkta utan äfven kunna utrustas med den befogenhet, som polisämbetsmännen ha enligt 12 mom. nämligen att förordna annan att å viss person verkställa häktning.

Nej, mina herrar, frågan om polismyndigheternas befogenhet att verkställa häktning ligger icke under någon kommitté och torde näppe- ligen behöfva annan utredning än en hänvisning till lagens text. Men förhåller det sig så, då är frågan: skall den praxis, som utvecklats emot lagen, fastslås, eller skall lagen gälla framför praxis?

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 37;

Nej — 80.

Vid förnyad föredragning af Första kammarens första tillfälliga utskotts den 4 och 7 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående skyldighet för kronofogde att till vederbörande översända indrifna afgifter till prästerskapet, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs änyo bevillningsutskottets den 3 och 4 innevarande mars bordlagda memorial nr 7, i anledning af återremisser af bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af bränn-

*Angående
tillfälliga
brännvins-
utskänknings-
rättigheter.*

vin. Föreliggande memorial hade följande lydelse:
»Vid behandling af bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, hafva kamrarna, enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag, beslutit att till utskottet återremittera betänkandet.

Af hvad i kamrarna anförts synes framgå, att tvekan uppstått om innebörden af slutorden i utskottets hemställan, »att Riksdagen i anledning af motionerna I: 12 af herr *von Mentzer m. fl.*, II: 13 af herr *Räf m. fl.*, I: 70 af herrar *Ernst Beckman* och *Söderbergh* samt II: 71 af herr *von Schéele m. fl.*, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta snarast möjligt utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, att dels, i den mån hänsynen till andra berättigade intressen medgifver, den Konungens befallningshafvande enligt förordningens 16 § nu tillkommande befogenhet att meddela tillstånd till brännvinsutskänkning göres mindre omfattande, och dels, hvad angår de i sagda paragrafs 1, 2 och 4 mom. afsedda utskänkningsrättigheter, i den mån de anses fortfarande böra ifrågakomma, vederbörande kommunala myndigheter tillförsäkras bestämmelserätten.» Man hade nämligen befarat möjligheten af sådan tolkning af orden »vederbörande kommunala myndigheter tillförsäkras bestämmanderätten», att därmed äfven den Konungens befallningshafvande tillkommande befogenheten att mot de kommunala myndigheterna *vågra* beviljande af utskänkningsrättighet skulle bortfalla.

Liknande uttryck har utskottet använt i motiveringen, hvarest förekommer följande punkt: »Likaså vill det synas, att frågan om

Angående
tilfälliga
brännvins-
utskänkings-
rättigheter.
(Forts.)

vissa mera tillfälliga rättigheter och s. k. klubb rättigheter kanske bäst löses genom en noggrannare klassificering af hvad som helt bör indragas och hvad som bör göras beroende af den kommunala bestämmanderätten.

Utskottet har emellertid med detta ej åsyftat annat än att förorda en noggrannare klassificering af hvad som helt bör indragas och hvad som lämpligen må bibehållas samt uttala, att beträffande sådana rättigheter, som fortfarande böra ifrågakomma, respektive kommuner, ur principiell synpunkt sedt, synas böra tillerkännas ökadt inflytande, så att rättigheterna icke må beviljas mot afstyrkande, i stad af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, af allmän rådstuga samt å landet af kommunalstämma.

Med anledning häraf och under åberopande i öfrigt af den utredning och motivering, som återfinnas i utskottets ofvanberörda betänkande nr 5, får utskottet hemställa, att Riksdagen, i anledning af motionerna I: 12 af herr *von Mentzer m. fl.*, II: 13 af herr *Räf m. fl.*, I: 70 af herrar *Ernst Beckman* och *Söderbergh* samt II: 71 af herr *von Schéele m. fl.*, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta snarast möjligt utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, att dels, i den mån hänsynen till andra berättigade intressen medgifver, den Konungens befallningshafvande enligt förordningens 16 § nu tillkommande befogenhet att meddela tillstånd till brännvinsutskänkning göres mindre omfattande, och dels, hvad angår de i sagda paragrafs 1, 2 och 4 mom. afsedda utskänkingsrättigheter, i den mån de anses fortfarande böra ifrågakomma, vederbörande kommunala myndigheter alltid må höras och mot dessas afstyrkande tillstånd till dylika rättigheter icke meddelas.»

Grefve von Rosen, Gustaf: Utskottets hemställa att borttaga Kungl. Maj:ts befallningshafvandes hittills gällande rätt att med afseende på lokala omständigheter och särskilda förhållanden pröfva, huruvida de uti 16 § omnämnda särskilda rättigheterna för rätt till utskänkning i klubbar, åt resande på passagerarefartyg och vid brunnar och badorter må beviljas, anser jag vara oriktig och komma att medföra en mängd olägenheter och förvecklingar, förutom det att ett sådant beslut af Riksdagen skulle medföra en inskränkning uti individens fria bestämmanderätt, som är mig motbjudande. Det står här uti utskottets hemställa, att Riksdagen »ville uti skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta snarast möjligt utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, att dels, i den mån hänsynen till andra berättigade intressen medgifver, den Konungens befallningshafvande enligt förordningens 16 § nu tillkommande befogenhet att meddela tillstånd till brännvinsutskänkning göres mindre omfattande, och dels, hvad angår de i sagda paragrafs 1, 2 och 4 mom. afsedda utskänkingsrättigheter, i den mån de anses fortfarande böra ifrågakomma, vederbörande kommunala myndigheter tillförsäkras bestämmanderätten.»

Det ser följaktligen ut, som om man anser, att det finnes hänsyn till andra berättigade intressen och att det kan vara fråga om, huruvida ifrågavarande utskänkningsrättigheter böra få gälla, men utskottet slutar med att säga, att mot de kommunala myndigheternas afstyrkande får Konungens befallningshafvande icke meddela tillstånd till dylika rättigheter. Är det meningen, att hänsyn till andras berättigade intressen icke skall vara ett tomt ord, skall man väl icke fatta ett beslut, hvarigenom dessa alldeles eluderas. Det förefaller mig, som om utskottet egentligen gått längre, än hvad motionärerna hafva från början tänkt sig. I motiveringen till sin motion säger herr Söderbergh med afseende på utskänkningsrättigheterna vid brunns- och badorter, att ett af motiven, hvarför denna skall upphävas, är, att det uppkommit en mängd inrättningar af denna art i Sverige, som icke hafva utsikt att ekonomiskt bära sig, för så vidt icke vederbörande på dessa platser få tillfälliga utskänkningsrättigheter. Det förefaller sålunda, som om man icke skulle hafva någonting emot, att gamla badorter, såsom till exempel Ronneby, Loka och Porla, skulle kunna få bibehålla denna rätt. Och nog vore det väl mycket besynnerligt, att, om pluraliteten af vederbörande kommuns representation, antingen stadsfullmäktige eller kommunalnämnden på landet, skulle bestå af absolutister, Konungens befallningshafvande icke skulle kunna meddela ett dylikt tillstånd vid dessa stora, talrikt besökta badorter.

Beträffande klubbar omförmäles, att egentliga orsaken, hvarför rättigheten för dem skulle upphävas, skulle bestå däri, att det är svårt eller omöjligt för polismyndigheterna att kunna utöfva någon kontroll öfver dem, särskildt med hänsyn därtill att det är unga män, hvilka skulle kunna förföras till dryckenskap. Detta torde enligt min uppfattning vara fullkomligt ogrundade farhågor. Dylika klubbar äro ju sammanslutningar af personer i samma samhällsställning och yrken och med samma intressen. För att åstadkomma billigare lefnadsförhållanden, än de kunna få hvar och en för sig, sluta de sig tillsammans i en klubb, och jag tror, att herrar motionärer kunna vara fullkomligt lugna för, att dessa klubbar själfva hålla fullkomlig kontroll. Af samma anledning, som gör, att man i sitt hem icke vill hafva superi och andra oordningar, hålla nog vederbörande styrelser i dessa klubbar och föreningar styr på sina medlemmar, och om en medlem någon gång skulle förgå sig, är jag alldeles öfvertygad, att en sådan medlem icke vidare kommer att störa friden.

I sitt förra utlåtande nummer 5 säger bevillningsutskottet, att viss hänsyn måste tagas till de ganska olika förhållanden, som kunna tänkas föreligga, och med afseende på rättigheten att få tillfällig utskänkning på passagerarefartyg, säger utskottet: »Så synes t. ex. patagligt, att på de förbindelseleder, där trafiken uppehålls af dels svenska och dels utländska fartyg, de svenska fartygen skulle i konkurrensafseende råka i ett ofördelaktigt läge, om spirituosauskänkning å dessa förbjödes, under det den fortfarande ägde rum å de utländska fartygen.» Därjämte förklarar utskottet, att frågan om s. k. klubb rättigheter bäst löses genom en klassificering af hvad som bör indragas eller icke.

Angående tillfälliga brännvins-utskänkningsrättigheter.
(Forts.)

Angående
tillfälliga
brännvins-
utskänknings-
rättigheter.
(Forts.)

Detta tycker jag vara ett förståndigt tal, men bevillningsutskottet har öfvergifvit denna ståndpunkt. Jag finner det högst besynnerligt för att icke säga löjligt, att vederbörande kommun skall bestämma, huruvida utskänkning får äga rum på ett passagerarefartyg eller icke. Det är väl icke kommunen, som är ute och reser, utan det är andra människor, som resa. Och det skall vara den kommun, där rederiet har sitt säte? Om rederiet för en båt, som går på traden mellan Umeå och Haparanda, har sitt säte till exempel i Gäfle, och majoriteten af den kommunala myndigheten därstädes har absolutistiska åsikter i nykterhetsfrågan, skall då icke Konungens befallningshafvande hafva rättighet att tillåta utskänkning ombord på det fartyget? Det är ju förhållanden, som blifva löjliga, och jag kan icke tänka mig, att det kan på något sätt främja nykterheten, i stort sedt, att hafva sådana bestämmelser.

Då det således synes mig vara riktigt att, såsom utskottet i motiveringen yttrat, gifva sitt erkännande åt och taga hänsyn till vissa omständigheter och vissa berättigade intressen, men utskottet icke i sin slutliga hemställan gjort detta, anhåller jag, herr talman, om afslag på utskottets hemställan.

Friherre Trolle: Jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Om jag icke i detalj bemöter grefve von Rosen, beror detta på, att bevillningsutskottets betänkande är frukten af en kompromiss inom utskottet, hvarvid, för att enhet skulle uppnås, eftergifter på alla håll mäst göras. Omkring detta kompromissförslag ha, såsom herrarna se, utskottets ledamöter i sak ställt sig alldeles eniga, och äfvenledes torde utskottet kunnat sluta sig till, att kammaren med tämligen stor enighet skulle omfatta detta förslag, enär vid återremissen till utskottet ingen erinran gjorts i den riktning grefve von Rosen antydte. Hvad nu beträffar själfva saken, är det ju ingenting annat än att vi genom denna kompromiss gifvit ett erkännande åt den opinionen, att här ifrågavarande spriträttigheter med alla sina konsekvenser skola förläggas i de kommunala myndigheternas händer. De fasta spriträttigheterna hafva kommunerna redan hand om, och man har nu dragit ut konsekvensen häraf genom att äfven på de tillfälliga rättigheterna tillämpa, hvad som gäller beträffande de ständiga. Detta är i sak allt hvad som skett.

Hvad beträffar klubbar, som grefve Rosen talade om, har utskottet icke sagt, att icke sådana höra finnas och vara berättigade, utan utskottet har begärt en klassificering af dem för att afgöra hvad som lämpligen må bibehållas. Jag vill icke inlåta mig på något vidare bemötande utan ber att helt enkelt få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Hallberg: De motioner, som här föreligga, utgöra en konsekvent följd af sträfvandena att till de lokala, kommunala myndigheterna förlägga afgörandet af frågan, huruvida öfver hufvud taget spritutskänkning i kommunerna må äga rum. Med afseende å de mera permanenta eller de så kallade periodiska spriträttigheterna kan

man säga, att lokalt veto redan blifvit infördt, och här gäller, huruvida samma princip skall tillämpas äfven på de tillfälliga rättigheterna. Att emellertid i den nu gällande lagstiftningen en viss skillnad gjorts mellan ständiga och tillfälliga rättigheter torde vara förklarligt därigenom, att de senare genom sin art och omfattning, genom sin begränsning till tid, ort och publik, i och för sig innebära vissa garantier mot missbruk, och härtill kommer beträffande sådana rättigheter, som afses i fjärde mom. af 16 §, att de förhållanden, som betinga en spritutskänkningsrättighet, ofta träda fram så oförmodadt, att det icke medhinnes att inhämta de kommunala myndigheternas yttranden.

Jag kan beakta den konsekventa ståndpunkt, som i motionerna gör sig gällande. Men däremot måste jag medgifva, att mitt lilla förstånd icke räcker till för att fatta den ståndpunkt, som varit afgörande i den eller de motioner, som påyrkat spriträttigheternas bibehållande vid hälsobrunnar, men deras borttagande beträffande andra tillfällen och ställen, som i 16 § afses. Det synes ju eljest höra till det elementära i dietetiken, att på brunnsorter spritbruk skall vara bannlyst. Enligt samma motionärer skulle det vara omöjligt att anordna spritutskänkning å passagerarefartyg, t. ex. å dem, som löpa mellan skånska kusten och utlandet, och hvilka i mycket stor omfattning användas af utlänningar. Det skulle icke heller låta sig göra att anordna spritutskänkning vid festliga tillfällen, såsom t. ex. ett bröllop, som hålles på ett värdshus, där spriträttighet icke finnes. Hvad våra klubbar beträffar, kan det väl vara tu tal om, hvilketdera som är att föredraga, att låta spritförtäring äga rum ute på värdshuset eller i slutna sällskap, där det dock måste förutsättas, att viss kontroll på sällskapets medlemmar äger rum. Det kan ju häremot invändas, att det går för sig att fira fester och resa på ångbåt o. s. v. utan att förtära sprit, och detta är naturligtvis sant. Men det synes mig, att de, som så resonera, icke rätt besinna, att inbiten smak och gamla sedvänjor måste ändras på utvecklingens väg och icke låta sig borttagas genom ett penndrag i lagstiftningsväg, utan att man äfventyrar slitningar eller bakslag. För att exemplifiera hvad jag menar, vill jag antaga, att t. ex. på en fest, ett bröllop, det säkerligen kommer att förfaras så, att en gäst anses bjuda hela sällskapet på spritdrycker, ett förfarande, som näppeligen kan förekommas.

Utskottet har emellertid ställt sig afvisande gent emot de mera ingripande lagstiftningsåtgärder, som jag nu vidrört, och framställt spørsmålet så, att det egentligen gäller att inskränka Kungl. Maj:ts befallningshafvandes befogenhet att bevilja tillfälliga utskänkningsrättigheter. Gör man nu denna fråga till en honnors- eller maktfråga, är jag viss om, att vederbörande länsstyrelser ytterst gärna skola vilja lämna den makten ifrån sig. Jag vågar vädja till här närvarande landshöfdingar, huruvida de icke städse funnit dessa ärenden vara synnerligen obehagliga bestyr. Denna synpunkt får emellertid icke äga afgörande betydelse, utan här gäller det att se till, huruvida den nya anordningen är ägnad att gagna nykterheten, och då frågar man sig, huruvida det kan påvisas, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande hittills missbrukat sin befogenhet, så att däraf kommit ofärd åstad. I det län, jag tillhör, har Kungl. Maj:ts befall-

*Angående
tillfälliga
brännvins-
utskänknings-
rättigheter.*

(Forts.)

Angående
tillfälliga
brännvins-
utskönnings-
rättigheter.
(Forts.)

ningshafvande i dessa ärenden, såvidt jag minnes, städse där möjligt varit inhämtat de kommunala myndigheternas yttranden, och jag kan icke erinra mig något tillfälle, då Kungl. Maj:ts befallningshafvande beviljat en rättighet, som de kommunala myndigheterna afstyrkt, men väl motsatsen, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande afslagit en rättighet, som de kommunala myndigheterna tillstyrkt. Det kan ju möjligen konstateras, att en tillfällig rättighet missbrukats eller vållat olägenheter. Jag kan verkligen icke minnas, att så skett, men det kan ju vara möjligt. Emellertid lär man icke kunna skapa garantier mot dylika missbruk eller olägenheter genom att förlägga afgörandet i de kommunala myndigheternas händer. Huruvida rättigheterna komma att missbrukas eller icke, låter sig förvisso icke på förhand med absolut visshet bestämma. Däremot förefaller det mig, som om olägenheter skulle kunna uppstå genom den föreslagna ändringen så tillvida, som vissa ojämnheter komma att göra sig gällande vid rättigheternas beviljande, så att man i dag säger ja och i morgon nej, allt beroende på individualiteten och åskådningssättet hos dem, som vid tillfället representera den kommunala myndigheten. Jag skulle kunna framdraga många exempel härpå, och man må icke aldeles underskatta denna sak. Man tänke sig t. ex. en sommarrestaurang, där spriträttigheter ett år finnas. Man anordnar sig på förhand med tanke på, att äfven dylika rättigheter skola finnas det följande året. Men när det kommer till kritan, säga de kommunala myndigheterna nej, och hvad detta betyder för dem, som äga restaurangen, och vederbörande restauratör, kan man lätt tänka sig.

Det förefaller mig, att man, så länge detta, om jag så får säga, elände finnes kvar, bör bragas med det på förståndigaste sätt, och jag är ingalunda öfvertygad om, att ett bättre tillstånd genom ifrågasvarande lagändring kommer att vinnas. I hvarje fall förefaller mig denna sak vara ganska liten, och jag tror att man icke af densamma kan vänta stora verkningar. I frågans nuvarande läge finner jag icke anledning till något särskildt uttalande. Utskottet har endast föreslagit en skrifvelse, och, som det gemenligen säges, gör ju icke en skrifvelse någon skada, såvida man icke med onödigt skrivande verkligen gör skada.

Herr Stendahl: Det torde väl icke kunna förnekas, att den nu gällande brännvinslagstiftningen är ett lappverk, som det icke är mycket reson uti. Den hänger icke ihop, och det är farligt att sätta nya lappar på denna trasiga klädnad. Mycket bättre vore, om man på ett praktiskt-ekonomiskt sätt försökte utreda denna fråga och åstadkomma ändring i det nu bestående, men detta torde icke kunna ske på den väg motionärerna här föreslagit.

Jag medgifver gärna, att det är mycket beklagligt, att för kort tid sedan en lagändring gjorts, hvarigenom klubb rättigheterna införts. Det mest beklagliga i dessa rättigheter är, enligt min mening, att de komma de förmögnare, de s. k. »bättre» i samhället till godo. Det anses lämpligt att ha klubb rättigheter för fint folk. Detta gör en olikhet inför lagen, hvilket jag anser vara mycket förkastligt. Vidare medföra dessa rättigheter en olägenhet, som kanske är större

än alla andra, och det är, att de äro undandragna de ordningsstadganden, som gälla för restauranger. Jag tror icke, att det är så väl bestämdt därigenom, att föreningsmedlemmar, unga män, få komma tillsammans i klubbar och supa för billigt pris utan offentlig kontroll, som däremot alltid finnes på offentliga ställen. Härpå hafva vi sorgliga exempel från storstrejken. Då förbjöds spritförsäljning på alla restauranger, men klubbarna fortsatte härmed. Att det ligger något förstånd i detta tillvägagångssätt bar jag svårt att begripa. Jag skulle gärna önska, att klubb rättigheterna indroges och att förslag härom väcktes helst genom en kungl. proposition eller i annat fall genom enskild motion, och att vi återginge till det, som lagligen gällde, innan klubb rättigheterna kommo till.

Detta oaktadt kan jag icke gå med på bevillningsutskottets nu ifrågavarande förslag af det skälet, att jag anser, att det ligger stor fara uti att utvidga det kommunala vetot utöfver hvad det redan är.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande hafva handhaft dessa rättigheter på ett sätt, som — om man undantager frågan om klubbar, beträffande hvilka Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock endast hafva att tillämpa befintliga lagstadganden — måste anses mycket tillfredsställande.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande hafva gjort sig förtjänta af tacksamhet genom att tillgodose ett verkligt allmänt intresse och, såsom föregående talare yttrade, handhafva sitt svåra värf trots att detta varit förenadt med stora obehag. Att då komma och säga, att här föreligger skäl att taga ifrån Kungl. Maj:ts befallningshafvande rättigheten och skyldigheten att besluta i dessa ärenden och öfverlämna det i hufvudsak till kommunen, som bör tillerkännas veto rätt, anser jag vara ytterst oklokt. För öfrigt kan jag icke inse, att, om Kungl. Maj:ts befallningshafvande t. ex. å en badort beviljar en tillfällig rättighet att utskänka spritdrycker till badgästerna, detta har något med de kommunala angelägenheterna att göra.

Det kan blifva en kommunal angelägenhet, om kommunen bidrager till uppförande af de byggnader, som erfordras för att orten skall kunna bibehållas som badort. Vi skola tänka på att, såsom en föregående talare sade, ofta stora kapital äro bundna vid sådana inrättningar. Det uppföras badhotell på flera hundra tusentals kronor och uppsättningen till dessa gå ofta på flera tiotusentals kronor. En sådan verksamhet skulle, om utskottets förslag bifalles, kunna blifva beroende på, att det inom kommunen agiterades fram ett beslut, som lade sitt veto mot en tillfällig utskänkningsrättighets fortgång.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Ljungberg: En ärad ledamot af bevillningsutskottet, friherre Trolle, har nyss framhållit den synpunkt, som varit bestämmande för det beslut, hvartill utskottet kommit, nämligen att söka åstadkomma enighet i föreliggande spörsmål. Man ville å ena sidan, såsom också ett par motionärer gjort gällande, helt och hållet slopa alla tillfälliga rättigheter, undantagandes dem, som kunde upplätas vid hälsobrunn, badort eller annan kurort, och å andra sidan ville man bibehålla dem såsom hittills eller i närmelsevis samma utsträck-

Angående
tillfälliga
brännvins-
utskänknings-
rättigheter.
(Forts.)

Angående
tillfälliga
brännvins-
utskänknings-
rättigheter.
(Forts.)

ning. Utskottet hade väl kommit att dela sig med nästan lika många ledamöter på hvardera sidan, och därför blef det i kompromissens tecken uppgjort, att man skulle söka samlas om ett skrifvelseförslag. Först i detta läge af frågans behandling kom jag att deltaga däri.

För mig ha icke så mycket berörda synpunkt varit bestämmande som fastmera de rent principiella synpunkter, man bör anlägga på detta spørsmål. Vår brännvinsförsäljningsförordning har i stort sedt infört kommunalt veto, nämligen så snart det gäller allmänna eller för längre tid bestående rättigheter, men detta veto har icke fullständigt genomförts, i det att de tillfälliga rättigheterna gjorts beroende uteslutande af administrativa myndigheters beslut. Nu har det påpekats, såväl här i kammaren som i utskottet, att detta i stort sedt icke kommit någon skada åstad. Vederbörande Kungl. Maj:ts befallningshafvande hafva på ett synnerligen tillfredställande sätt handhaft befogenheten att bevilja dessa rättigheter. Det kan dock icke förnekas, att denna befogenhet är synnerligen vidsträckt. Det gäller i dag endast att fatta ställning till brännvinsförsäljningsförordningen, och det gäller således icke att nu taga position till frågan, huru vidlyftig befogenheten bör vara, när det gäller att bevilja tillstånd till utskänkning af vin och maltdrycker. Man kan näppeligen finna det underligt, att mången blir upprörd, om i ett samhälle, där de kommunala myndigheterna bestrida, att brännvinsutskänkning må förekomma, tillstånd till dylik utskänkning t. ex. vid auktionstillfälle ändock af Konungens befallninghafvande meddelas. Och helt visst finnes det klubbar och föreningar af den beskaffenhet, att de öfver hufvud taget icke böra ifrågakomma till erhållande af utskänkingsrätt.

Utskottet har nu med sitt förslag i första delen afsett att få tillstånd en begränsning. Så kunde det, t. ex. hvad klubbarne angår, uppställas vissa förutsättningar för att dylika föreningar skulle kunna ifrågakomma till erhållande af utskänkingsrättighet. Vidare har utskottet ansett, att rätten att bevilja brännvinsutskänkning vid auktionstillfällen helt och hållet skulle kunna bortfalla. Hvad beträffar passagerarefartyg är det icke så, som den förste ärade talaren sade, att utskottet vill öfverlämna afgörandet, huruvida å sådana bör förekomma spritutskänkning, till de kommunala myndigheterna. Nej, utskottet har tvärt om med afseende å passagerarefartyg i sin motivering framhållit, att man icke läser kunna komma därbän att genom kommunalt veto stadga förbud mot utskänkning. Utskottet åberopar såsom exempel sådana fartyg, som uppehålla förbindelse med utlandet, men menar äfven, att spritutskänkning bör finnas å sådana fartyg, som uppehålla förbindelsen mellan mera aflägsset från hvarandra liggande platser inom landet. En annan sak är, att spritutskänkning icke bör förekomma å sådana ångbåtar, som endast göra en eller annan timmes resa eller uppehålla trafiken mellan närliggande platser i skärgård. Utskottet har i sista delen uttryckligen undantagit rättigheterna å passagerarefartyg från dem, angående hvilka de kommunala myndigheternas tillstyrkan skulle fordras för bifall.

Såsom kammaren behagade erinra sig, har jag mycket kraftigt uppträdt mot det lokala vetot under sådana former, som en stor del

af våra nykterhetsvänner önska gifva detsamma, d. v. s. att öfverlämna afgörandet åt den stora folkomröstningens ovissa och ofta ovisa rådslag. Lika kraftigt som jag motsatt mig ett dylikt förhållande, lika principiellt riktigt och ur praktisk politisk synpunkt klokt förefaller det mig vara, att denna kammare fattar en bestämd position till dessa ständigt återkommande vetofrågor och icke blott såsom hittills ställer sig enbart afvisande mot alla förslag, som i ämnet framkomma, utan, om verkligt goda skäl förefinnas för ett visst förslag till bättre ordnande af de ifrågavarande förhållandena, kammaren också må biträda samma förslag. Det innebär sannolikt icke någon fara med hänsyn till framtiden, om man till de kommunala myndigheterna, hvilka hafva sig anförtrott att besluta i långt viktigare angelägenheter, äfven öfverlämnar att hafva ett afgörande ord med i laget, när det gäller utskänkning af brännvin i respektive kommuner.

Jag yrkar bifall till det af ett enigt bevillningsutskott afgifna betänkandet.

Herr von Mentzer: Först känner jag mig manad att uttala ett tack till utskottet för att det enhälligt stannat i ett beslut, som är så tillmötesgående, som det är, mot de framställda motionerna. Jag skulle sedan hafva att yttra några ord med anledning af de anmärkningar, som gjorts mot utskottets utlåtande, och då jag nu vill fatta mig så kort som möjligt, skall jag icke falla för frestelsen att gifva mig in på en vidlyftig vederläggning af åtskilliga här gjorda framställningar, något som, från min synpunkt sedt, icke vore så synnerligen svårt.

Af herr Hallbergs anförande kunde man möjligen hafva fått en missuppfattning, som jag dock icke tror han åsyftade, nämligen att bestämmanderätten i föreliggande fall skulle tagas från Konungens befallningshafvande. Det har han, antager jag, icke menat, ty Konungens befallningshafvande skulle ju hafva kvar bestämmanderätten, så snart en kommun bifallit ansökning i detta fall. Det är endast när en kommun afslagit en sådan, som ärendet icke anses behöfva gå till Konungens befallningshafvande. Man har härvid godkänt den mycket riktiga grundsatsen, att kommunen, som i första hand har kännning af olägenheterna af brännvinsförsäljningen, också skall kunna säga nej och icke behöfva utsättas för att, när den med uppoffringar sökt hålla sig fri från dessa obehag och svårigheter, ändå kunna påtvingas det, som den sökt värja sig för. Jag är särdeles tacksam för det erkännande, herr Hallberg gaf, att Konungens befallningshafvande i det län, han tillhör, såvidt det var för honom känt, hade handlat enligt regeln att aldrig bevilja någon rättighet, som varit afstyrkt af vederbörande kommun. Ett sådant erkännande bestyrker riktigheten af påståendet, att nu ifrågasatta förändring icke är farlig. Denna bestämmelse riktar sig icke mot Konungens befallningshafvande. Saken är ju sålunda, på detta sätt sedd, såsom herr Hallberg uttryckte sig, liten.

Herr Stendahls första anmärkning mot utskottet var, att gällande författning i det hänseende, som här är i fråga, icke hänger ihop. Det är just det motionärerna säga: Den hänger inte ihop, och det

*Angående
tillfälliga
brännvins-
utskänkings-
rättigheter.
(Forts.)*

Anående
tillfälliga
brännvins-
utskänkings-
rättigheter.
(Forts.)

är konsekvens vi här vilja hafva genomförd. Om det är fråga an-
gående en ständig rättighet, är vetorätten lämnad till kommunen, och
det tycktes då, att det skulle falla alldeles af sig själf, att frågor
rörande mindre rättigheter också böra komma under samma vetorätt.

Af herr Ljungbergs framställning skulle man möjligen kunna få
det intrycket, att hvad vi här hafva att välja mellan vore att antin-
gen bestämma oss för den föreslagna skrifvelsen eller också bifalla
det yrkande, som föreligger i herrar Beckmans med fleres motioner,
som utmynna i yrkande på omedelbart upphörande af ifrågavarande
rättigheter, men herr Ljungberg har själf erinrat om, att det visser-
ligen icke är endast dessa tvänne alternativ vi hafva att välja mellan;
man kan äfven gå en annan väg, och för att undvika det böra vi
taga bevillningsutskottets enhälligt förordade förslag, såsom det här
föreligger. Att, om så ej sker, ett återfallande i de gamla ledsamma
striderna här vore att vänta, har herr Ljungberg också berört; d. v. s.,
ett afslag här i kammaren, som mötte Andra kammarens godkännande
af utskottets framställning, föranleder att frågan blefve lämnad öppen,
och då återkomme de gamla anspråken på, att beviljande af utskänk-
ningsrättighet skulle göras beroende af referendum, hvilket jag från
åtskilliga synpunkter tror vara icke vidare önskvärdt.

Det är, såsom sagdt, icke mycket som här begäres, det är endast
ett godkännande af, att den grundsats, som gäller i fråga om stän-
diga rättigheter, äfven måtte blifva öfverflyttad till de tillfälliga.

Det vill jag äfven säga, att jag mer än en gång haft den upp-
giften att föra en viss talan, då anmärkingar framställdts mot denna
kammare och emot högern. Att det varit smärtsamt för mig att höra
hvad därvid uttalats, kunna herrarna nog förstå. Men skulle nu be-
slut fattas om afslag, och icke ens detta lilla medgifvande lämnas,
när det kommer såsom förslag från ett enigt bevillningsutskott, då
förlorar jag mycket af rätten till den talan, som jag trott mig kunna
framföra vid sådana tillfällen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets
betänkande.

Grefve von Rosen, Gustaf: Jag skall icke länge uppehålla
kammaren, men jag finner mig föranlåten yttra några ord i anled-
ning af hvad föregående talare här sagt.

Jag har blifvit upplyst af tvänne ledamöter i bevillningsutskottet,
att ett ledande motiv för utskottet varit att försöka åstadkomma enig-
het, och slutet har uppnåtts genom en kompromiss. Man har då skäl
att betrakta hvad den ena eller andra vunnit på denna kompromiss.
Det *eniga* utskottet, ett uttryck, som upprepats af hvarje talare, har
fått ett varmt tack af motionärerna för detta utlåtande. För min del
tycker jag icke det är mycket med enigheten, om man uteslutande
gått den ena parten till mötes. Jag har i mitt förra anförande på-
pekat motsägelsen mellan hvad utskottet sagt i sin förra motivering,
till utlåtandet nr 5, samt äfven här i början af föreliggande utlåtande,
och det slut, hvartill utskottet sedan kommit. Herr Ljungberg fram-
höll, att utskottet just fäst afseende på omständigheterna i vissa fall,
där det fortfarande vore nödvändigt att bibehålla sådana utskänk-

ningsrättigheter, som här äro i fråga, nämligen för passagerarefartyg m. fl. fall. Detta gör utskottet visserligen i sitt förra utlåtande nr 5, men här kan jag icke finna något sådant yttrande, annat än i hvad jag redan citerat; och hvad tjänar för öfrigt motiveringen till, när slutet ändå blir det, att om blott kommunen afstyrkt, Konungens befallningshafvande icke får medgifva en sådan rättighet?

*Angående
tillfälliga
brännvins-
utskänkings-
rättigheter.
(Forts.)*

Det har påpekats af en föregående talare, att Konungens befallningshafvande vid många tillfällen måste handla tämligen skyndsamt, och det ligger i öppen dag att, då tillfälligtvis festliga tillställningar anordnas i en kommun, Konungens befallningshafvande eller, i fråga om Stockholms stad, Öfverståthållareämbetet icke kan hinna sammankalla vederbörande eller stadsfullmäktige för att yttra sig därom.

Herr Stendahl framböll, att han hade motvilja mot beviljande af rättigheter till klubbar, särskildt med afseende därpå, att dessa i allmänhet bestå af uteslutande förmögna män. Däremot vill jag inlägga en gensaga; här i staden finnas nog åtskilliga sådana sammanslutningar, där förmögenheten hos individerna icke är synnerligen stor. I en klubb, sådan som t. ex. kontoristernas, tror jag icke, att flertalet medlemmar kan anses vara synnerligen förmögna folk. Likaså förhåller det sig med den förening af extra tjänstemän, som bildats. Det påpekades, att från polismyndighetens sida kontroll å dessa klubbar vore behöfligt, mest därför att de bestode af unga män, som där skulle kunna falla offer för frestelsen. Men inom dylika sammanslutningar finnas i allmänhet både äldre och yngre personer, och det är ju så, att om de yngre förgå sig, hålla de äldre tummen på ögat på dem. Äfven finnas här sammanslutningar, som begagna sig af sådana rättigheter allenast en gång i månaden eller i kvartalet, t. ex. Läkaresällskapet, Schacksällskapet och åtskilliga musiksällskap. Inom stadsfullmäktige är en särskild kommitté tillsatt, som pröfvar huruvida den sammanslutning, som är i fråga, förtjänar att erhålla en dylik rättighet. Läger man nu bort det veto, som Konungens befallningshafvande eller Öfverståthållareämbetet i Stockholm i sådana fall har, tror jag, med den kännedom jag har om nykterhetsvännernas bristande häusyn till olika tänkande, att det finnes föga förhoppning om utskänkingsrättigheters beviljande utom vid vissa speciella tillfällen, då en vägran vore allt för mycket i ögonen fallande.

Såvidt jag kan förstå, slår klämman ihjäl hvad utskottet yttrar i premisserna, och då jag anser, att ett bifall till utskottets förslag skulle innebära fara för alltför stora inskränkningar i individernas personliga förhållanden utan motsvarande nytta för det allmänna, ber jag att fortfarande få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Ljungberg: Grefve von Rosen yttrade, att vissa af de skäl, som jag anfört till försvar för utskottets ståndpunkt i frågan, finnes i betänkandet nr 5 men icke här i memorialet nr 7. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på att båda dessa handlingar äro ett sammanhängande helt och att utskottet yttrat i memorialet nr 7: »med anledning häraf och under åberopande i öfrigt af den utredning och motivering, som återfinnas i utskottets ofvanberörda betänkande nr 5, får utskottet hemställa» o. s. v. Och i öfrigt kan jag icke

Angående
tillfälliga
brännvins-
utskännings-
rättigheter.

finna, att hvad grefve von Rosen i sitt sista anförande yttrade för-
tjänar annat bemötande än ett påpekande däraf, att vid afgörandet
af det föreliggande spörsmålet man icke bör för mycket taga hänsyn
till de enskilda individernas trefnad eller fasthålla vid ett fullstän-
digt bibehållande af de förhållanden, hvarunder s. k. klubbar och
föreningar i utskänningsafseende hittills existerat, utan torde
man böra se frågan något större. Och jag tror för min del, att de
olägenheter, som af en och annan befaras såsom följd af bifall till
utskottets förslag, måste anses föga afsevärda i förhållande till nyttan
utaf genomförandet af den princip, som i hvarje fall redan funnit
sitt uttryck i vår nu gällande brännvinsförsäljningsförordning. Jag
ber att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Eriesson, Aaby. Utan någon vidare entusiasm för det
förslag, hvartill utskottet kommit, anser jag mig dock, för att hono-
rera Första kammarhusans inom bevillningsutskottet förbindelser,
för min del böra rösta för utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt
därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad
utskottet i nu föredragna memorial hemställt samt vidare på afslag
därå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades,
vara med öfvervägande ja besvarad.

Om förhind-
rande af svek
vid handel
med hästar
m. m.

Föredrogs änyo lagutskottets den 3 och 4 innevarande månad
bordlagda utlåtande nr 13, i anledning af väckt motion om skrifvelse
till Kungl. Maj:t angående lagstiftning till förbindande af svek vid
handel med hästar m. m.

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad
motion, nr 98, hade herrar *Z. Åstund* och *C. J. Öberg* hemställt, att
Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes
Kungl. Maj:t låta utreda, hvilka lagstiftningsåtgärder borde vidtagas
i syfte att förhindra svek vid handel med hästar samt handel med
öfveråriga, till användning i körslor värdelösa lästskreatur, äfvensom
för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde för-
anleda.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på återopade grunder
hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens
åtgärd föranleda.

Herr Rogberg: Den fråga, som föreligger, är obetydlig nog,
men jag anhåller ändock att få yttra några ord.

Motionärerna hafva hemställt om en skrifvelse till Kungl. Maj:t
dels till förhindrande af svek vid hästhandel och dels till motver-
kande af djurplågeri vid dylik handel. Utskottet har afstyrkt motio-
nen i bägge afseendena. Så vidt det gäller utskottets afstyrkande i

sista punkten, har jag ingenting att säga; men jag tycker, att utskottet västan något för snävt behandlat motionen i den första delen, d. v. s. i hvad den afser svek vid hästhandel. Utskottet säger: »Möjligen skulle en sådan särskild lagstiftning, som den af kommitterade sälunda åsyftade, i ett eller annat hänseende kunna vara till nytta för rådande af bot för vissa af de af motionärerna berörda missförhållanden», men undersökningen om lagstiftningen har utskottet underlåtit. Jag är förvissad att, om utskottet gjort undersökning, utskottet skulle ha funnit, att svårigheterna icke varit omöjliga att öfverkomma. Utskottet har erinrat, att den förut gällande frestetiden vid hästköp nu afskaffats. Det läg då nära till hands för utskottet att framställa den frågan: hvilket är bättre, en frestetid af 3 dygn, före utgången af hvilka en köpare utan vidare kan återställa en köpt häst, eller den nu gällande rätten, enligt hvilken en köpare först efter rättegång kan få köpet häfadt, om hästen är behäftad med fel?

Vidare kunde utskottet med stöd af de antydningar, som motionärerna gjort, satt i fråga, huruvida det tyska rättssystemet kunde lämpa sig för vårt land. Detta utmärkes däraf att, vid försäljning af vissa djur, däribland häst, säljaren har skyldighet att svara för vissa hufvudfel, som upptäckas före utgången af en viss frist men ej för andra. Men detta har utskottet låtit gå sig förbi. Nu är det faktiskt, att orättfärdighet i fråga om hästhandel nästan har blifvit ett ordspråk, och nog bör något kunna göras till förhindrande eller åtminstone förminskande af svek vid dylik handel.

Jag får därför hemställa, att kammaren med afslag på utskottets hemställan måtte i anledning af motionen besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Konungen ville anhålla, det fäcktes Kungl. Maj:t låta utreda, hvilka lagstiftningsåtgärder böra vidtagas i syfte att förhindra svek vid handel med hästar.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Jag hade verkligen hoppats att icke blifva uppkallad i den här frågan. Utskottet har ju varit enigt, och vi hafva behandlat motionen så godt sig göra låtit. Tyvärr måste jag erkänna, att jag för min del aldrig vare sig sålt eller köpt hästar. Jag har förty icke heller blifvit lurad vid någon hästhandel, och jag sitter därför kanske icke inne med tillräcklig sakkunskap på det här området.

Jag har icke kunnat finna, att motionärerna anvisat något annat sätt för lösning af den af dem väckta frågan, än att en föreskrift kunde meddelas därom, att å årsgamla hästar skulle anbringas ett outplånligt, lätt iakttagbart märke, som angäfvade hästens ålder. För-siktigtvis hafva motionärerna, som ju äro synnerligen djurskydds-vänliga, icke angifvit, huru detta skulle låta sig göra utan djurplågeri.

Jag får verkligen säga att, när man vid framläggande af en motion icke vårdat sig om att komma fram med bättre och mer utvecklade skäl än som här förebragts, anledning icke finnes att klaga öfver att motionen blifvit för snävt afvisad af utskottet. För min del tycker jag att motionen blifvit alldeles tillräckligt grundligt behandlad. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om förhindrande af svek vid handel med hästar m. m.
(Forts.)

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Rogberg*, att med afslag å utskottets hemställan Riksdagen i anledning af förevarande motion måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda hvilka lagstiftningsåtgärder borde vidtagas i syfte att förhindra svek vid handel med hästar.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående statsbidrag till Trollhättans kommun såsom ersättning för mistning af beskattningsföremål på grund af statens öfvertagande af Trollhätte kanalbolags egendom och verksamhet.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående årligt understöd åt förra poststationsföreståndaren Aurora Mathilda Magdalena Wallberg.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående befrielse för lokomotivföraren G. B. Carlsson Frank att gällda visst honom till utgifvande ådömdt skadeståndsbelopp; och

2:o) angående ålderstillägg åt vaktmästaren vid arkivdepån i Visby C. J. Hallgren.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 8 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående ändring i villkoret för den förra första lärarinnan vid läroanstalten i Bollnäs för öfveråriga döfstumma Ester Braaten beviljade pension.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 43 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

nr 9, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser rörande den kommunala beskattningen af boställen; och

nr 10, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 17 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 85 under åttonde huvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till nybyggnad för botaniska institutionen vid universitetet i Lund; och

nr 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående lönetursberäkning för tre lärarinnor vid högre lärarinneseminariet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning af fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående ändring af bestämmelserna rörande egenhändiga underskrifter å riksgäldskontorets obligationer; och

nr 12, i anledning af väckta motioner om pension åt filosofie doktorn Henrik Ragnar Törneblad;

lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning af väckt motion om ändring i lagen den 18 oktober 1907 angående ryttare-, soldat- och båtsmanstörps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stamhemmanet;

nr 16, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i lagen om inteckning i fartyg; och

nr 17, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående revision af sjölagen;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstebostället Kastellegården nr 1 med underlydande i Göteborgs och Bohus län, jämte en i ämnet väckt motion;

nr 24, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statsbidrag till vinterväghållet på landet m. m.;

nr 25, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt att afgiftsfritt bryta stubbar för tjärbränning å kronomark inom Västerbottens och Norrbottens län;

nr 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statens öfvertagande af väghållningsdistrikten åliggande skyldighet att bygga och underhålla allmän färja på landet m. m.;

nr 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrad lydelse af 4 och 42 §§ i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 28, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 103 § i gällande stadga om skiftesverket i riket m. m.;

nr 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att landets kalmarker må göras fruktbarande; och

nr 30, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att förekomma skadegörelse å ungskog genom toppskottens afskärande m. m.; äfvensom

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående publicerande af en fortlöpande öfversikt af den ekonomiska situationen.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 3,36 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 10 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 13 § 2 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning af brännviu; äfvensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 22, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra löjtnantsbostället Brink nr 1 i Södermanlands län.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 27, till Konungen, med begäran om utredning angående lämpliga kontrollbestämmelser rörande skogsafverkningsafhandlingars beläggande med stämpel.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 28, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af § 42 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 äfvensom af § 44 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863; och

nr 29, i anledning af väckta motioner angående skrivelser till Konungen i fråga om ändring af 77 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet samt af 78 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 178, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om kontroll å handeln med fondpapper, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Upplästes följande två ingifna läkarintyg:

Kyrkoherden *R. Markgren* är på grund af akut strup- och luft-rörskatarr urståndsatt att deltaga i riksdagsarbetet under närmaste dagarna.

Stockholm den 9 mars 1911.

W. Stridsberg.
Medic. doktor.

Att Riksdagsman herr *Ernst Blomberg* på grund af sjukdom (influenta) tills vidare är förhindrad att deltaga i Riksdagsarbetet intygar

Stockholm den 9 mars 1911

Abram Nilsson.
Leg. läk.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 8 innevarande mars bordlagda ärenden, nämligen konstitutionsutskottets utlåtanden nr 8—10, statsutskottets utlåtanden nr 16 och 17, bankoutskottets memorial och utlåtanden nr 8, 9, 11 och 12, lagutskottets utlåtanden nr 15—17, jordbruksutskottets utlåtanden 23—30 äfvensom Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 2 och 5.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,16 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.